

Agro Turizm Faaliyetleri ve Bölgeye Olan Etkilerinin Yerel Paydaşların Bakış Açısıyla İncelenmesi: Çanakkale Kazdağı Yöresi Örneği

Füsun İSTANBULLU DİNÇER*

Begüm Dilara EMİROĞLU

İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

*Sorumlu Yazar:

E-posta: begum-88@outlook.com

Geliş Tarihi: 30 Aralık 2016

Kabul Tarihi: 07 Mart 2017

Özet

Kitle turizminin gerçekleştiği bölgelerde çevresel ve kültürel olarak ağır tahribatlara yol açması ve bölgeye olan ekonomik getirilerinin az olması daha alternatif ve küçük çaplı turizm türlerinin gerçekleştirilmesine imkan tanımıştır. Ayrıca günümüz turistleri rutin hayattan uzak, hiç görmediği yerleri gidip görmek ve farklı yerel kültürel yaşam tarzları ile tanışmak istemektedir. Tüm bunlara ilaveten, tarımsal kaynakların azalması ve bunun sonucunda çiftçi gelirlerinin düşmesi alternatif turizm faaliyetleri arasında yer alan agro turizmin gelişmesine olanak sağlamıştır. Agro turizm başta çiftçiler olmak üzere bölgede yaşayan yerel halkın gelirlerini arttıran ve onlara istihdam olanakları sunan bir turizm şeklidir. Agro turizmin gerçekleştirildiği bölgelere pek çok ekonomik, sosyal ve çevresel katkıları bulunmaktadır. Ancak her turizm türü gibi etik ilkeler ihlal edildiğinde bu turizm faaliyetlerinin de bölgeye olumsuz bir takım etkileri olabilmektedir. Bu nedenle bu çalışma yerel paydaşların agro turizm faaliyetlerinin ve ekolojik çiftliklerin yaygınlaşmaya başladığı bir bölge olan Çanakkale'nin Kazdağı yöresinde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin genel durumu ve işleyişi, gerçekleştirildiği bölgeye olan olumlu-olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri, gelişim düzeyi, gelişimi etkileyen olumsuz faktörler ve gelişim için nelere öncelik verilmesi gerektiğine dair düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bölgedeki yerel paydaşları temsil eden toplamda 9 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiş, bulgular betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuş ve bu konular hakkındaki düşünceleri ortaya çıkarılarak bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin gelişmesi için bir takım öneriler ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Agro turizm kavramı, agro turizm faaliyetleri, agro turizmin faydaları

Analysis of Agro Tourism Activities and Its Impacts on the Region by The Local Stakeholders Perspective: Çanakkale Ida Mountain Region Example

Abstract

Mass tourism has caused environmental and cultural destructions and became economically less beneficial for the destinations. This situation has enabled the alternative and smaller scale types of tourism be developed in these destinations. Moreover, today's tourists would like to see the areas they have never seen and the places away from their routine life and they also desire to experience different local cultures and lifestyles. In addition to all of these, the decrease in the agricultural resources and consequently, the fall in farmers' income have enabled the development of agro tourism, one of the alternative tourism activities. Agro tourism not only creates job opportunities for the local people, but also increases their income, especially farmers'. Besides, agro tourism contributes to the area economically, socially, and environmentally. However, like any other type of tourism, if ethical principles are violated, these tourism activities may also have negative impacts on the regions. Therefore, this research aimed to uncover the thoughts of local stakeholders about the actual situation and the operation of the agro tourism activities carried out in the Çanakkale Ida Mount Region, its negative-positive economic, social, and environmental impacts on region, its development level, negative factors affecting the development in the region, and the priorities for the development of the region. In this research, semi-structured interviews with 9 people who representing the local stakeholders were conducted, and findings were analyzed through the descriptive and content analysis technique. Some suggestions were also offered in the development of agro tourism activities in this region.

Keywords: The concept of agro tourism, agro tourism activities, the benefits of agro tourism

GİRİŞ

Dünya çapında ekonomik ve işgücü piyasası açısından azalan önemine rağmen, kırsal alanların mevcut farklılaştırılmış gelişim yolları arasında, sürdürülebilir bir yaklaşım olarak tarım hala merkezi bir rol oynamaktadır [23].

Tarımsal üretim, fiyat dalgalanmaları ve iklim değişikliğiyle karşı karşıyadır. Çiftçiler bu tür sorunlar ile başa çıkabilmek ve gelirlerini arttırabilmek için tek çözümü kimyasallar ve makinelerin her ikisini birden kullanarak uyguladıkları modern tarım teknolojileri uygulamalarında bulunmaktadır. Ancak yapılan bu tür uygulamalar zaman içinde tarımsal kaynakların azalmasıyla sonuçlanmıştır [24]. Buna ilaveten çeşitli bilim adamları destinasyonları ziyaret etmek için turist motivasyonlarının dramatik bir şekilde değiştiğini ve yeni turistlerin turistik ürünlerin ve hizmetlerin kalite deneyimi içinde daha spesifik şeyler ve meraklı aktivitelerle ilgilendiklerini vurgulamaktadır [30]. Bu nedenlerden ötürü tarımsal faaliyetler ve turizm hizmetlerinin bir kombi-

nasyonu olan agro turizm, kırsal bölgelerin kalkınması için önemli bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Agro-turizm; ekonomileri tarıma dayalı gelişmekte olan ülkelerin geçimini iyileştiren bir araç olarak görülmektedir [24]. Ayrıca pek çok ülkede turistlerin daha önce ziyaret ettikleri yerler ve gündelik yaşamdan farklı olan aktiviteleri deneyimlemek istemesinden ötürü hızlı bir şekilde büyümektedir [30]. Agro turizm öncelikle tarımla uğraşan hanehalkını ilgilendirmesine rağmen, geliştiği çevredeki topluluklara da ekonomik, sosyokültürel ve çevresel birtakım yararlar sağlamaktadır. Bu turizm şeklinin gelecek kuşaklar için tarım arazilerini korumak ve tarımla uğraşan aile üyelerine istihdam sağlamak için bir araç olduğu öne sürülmüştür [2]. Ancak agro turizmin ekonomik ve sosyal bakımdan pek çok faydası olmasına rağmen, etik ilkeler ihlal edildiğinde bu turizm türünde de ağırlıklı olarak çevresel bozulma ve yerel kültürel niteliklerin kaybı gibi istenmeyen ve olumsuz etkiler ortaya çıkabilmektedir [30].

Tüm bunlar göz önüne alındığında bu çalışma yer-

el paydaşların Türkiye’de agro turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmaya başladığı bölgelerden biri olan Çanakkale Kazdağı yöresinde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin mevcut durum ve işleyişi, faaliyetlerin bölgeye olan olumlu-olumsuz sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri, bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin gelişim seviyesi, bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin gelişimini etkileyen faktörler ve gelişim için nelere öncelik verilmesi gerektiğine dair düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir

AGRO TURİZM KAVRAMI

Turizm ekonomi, toplum ve doğa ile ilişkisi olan bir faaliyettir. Yerliler turizm faaliyetlerini özellikle kitle turizmini kültür, sosyal koşullar ve çevre üzerindeki etkilerinden dolayı bir tehdit, bölgenin ekonomik olarak büyümesiyle sonuçlanmasından ötürü de aynı zamanda bir fırsat olarak görmektedirler. Turizm türünün en baskın türlerinden biri olan kitle turizmi çevresel ve kültürel sonuçları ile karşılaştırıldığında ekonomik faydaları nispeten daha az olan bir turizm şeklidir [1]. Buna ilaveten, modern bir turist kirden arındırılmış yeni yerler, bilişsel boş zaman faaliyetleri, şehir dışında farklı bir yaşama izin veren ve yeni bir yaşam stili sunacak yerler aramakta ve farklı mutfakları tatmak istemektedir [6]. Alternatif turizm şekilleri kitle turizminin bu çözümsüzlüğü içerisinde sadece yerlilere değil aynı zamanda da kaliteli turistik ürünler arayan turistlere kırsal yaşam tarzı ve doğa deneyimleri sunmayı amaçlamaktadır [1]. Bu kapsamda, alternatif turizm, turistler ve hizmet sağlayıcıları arasında kişisel iletişim ve otantik deneyimler sağlayarak, yerel karaktere vurgu yapmakta ve kaliteli hizmetler ve ürünler sunmaktadır [15]. Kırsal turizm, özellikle agro turizm böyle bir alternatif olarak kullanılabilir [1]. Agro turizm turistlerin tüm bu beklentilerini karşılamaktadır [6].

Bilgi iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, altyapı olanaklarının iyileşmesi, serbest zaman harcama kalıplarındaki değişiklikler ve şehir stresinden uzaklaşma ihtiyacı agro turizm endüstrisinin gelişimini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Agro turizm kırsal alanlarda sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi için uygulanan daha yumuşak bir turizm şeklidir ve aynı zamanda çiftlik turizmi işlevinde görmektedir [10].

Agro turizmin standart bir tanımı bulunmamaktadır [2]. Agro turizm, çiftlik turizmi, çiftlik temelli turizm ve kırsal turizm gibi etiketler sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır [21]. Bu turizm türü tarımla ilişkili kırsal turizmin bir türü olarak görülmektedir ve kavramsal olarak genellikle kırsal turizm konseptinin bir parçası sayılmaktadır [10,15]. Ancak agro turizm ve kırsal turizm genellikle karışık terimlerdir ve bu turizm türleri arasındaki sınır çizgisi biraz bulanıktır [16,18]. Bu kavramlar sıklıkla aynı terimler gibi görülmesine rağmen birbirlerinden ayrılmaktadır [30]. Kırsal turizm daha genel bir terimdir ve genellikle bu turizm türünde gerçekleştirilen faaliyetler kırsal ortama dayanmaktadır [16,18]. Agro turizm faaliyetleri ise çiftlik ve

çiftçiye dayanmakta ve bu kavram kırsal turizme göre daha sınırlı bir kavram olarak kabul edilmektedir [8,16].

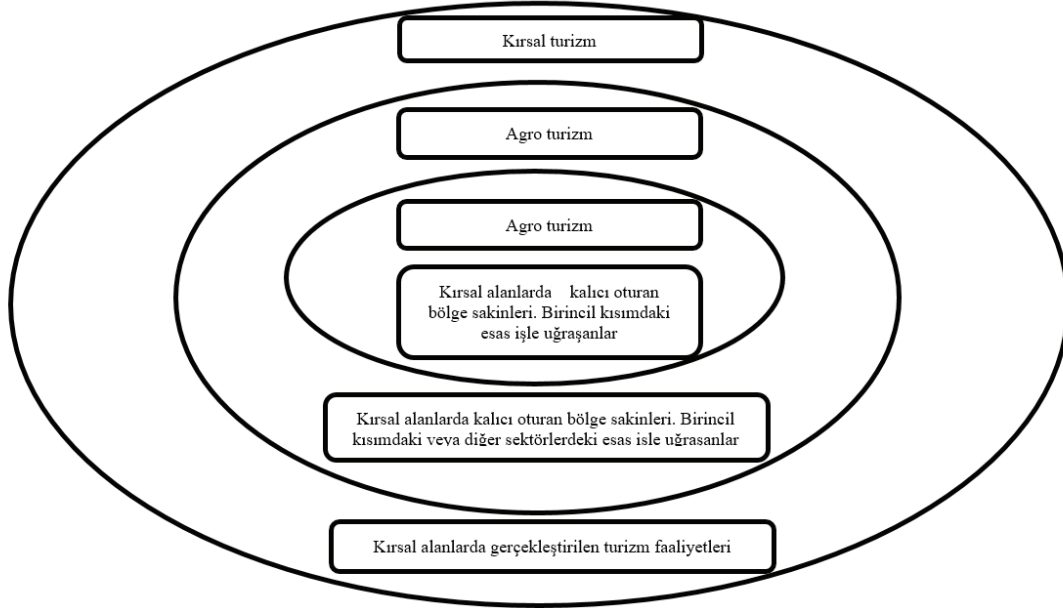
Agro turizm ziyaretçilere hitap edebilmek için çiftçiler tarafından organize edilen boş zaman faaliyetlerini ele almakta ve tarımsal faaliyetler veya/ tarımsal tesislere ilişkin turizmin çeşitli biçimlerine atıfta bulunmaktadır [8,18,30]. Kırsal turizm kırsal alanlarda uygulanan turizmin her türlü formuyla ilişkili olduğu ve agro turizm de mekansal olarak kırsal ortamda gerçekleştirildiğinden dolayı agro turizm kavramı tamamen kırsal turizmin içine entegre edilmektedir [8].

Agro turizm, tarım ile bağlantılı faaliyetlere atıfta bulunan turizm türlerinden biridir [15]. Terim tarım üzerine kurulu ziyaretçi cazibe merkezleri ve olanaklarını açıklamakta ve çiftlik turizmini de kucaklamaktadır [12]. Bu aktiviteden genellikle ziyaretçileri çekmek için herhangi bir çiftlikte ya da diğer tarımsal faaliyetlerle programlanmış herhangi bir eğlence, eğitim veya eğlence amaçlı faaliyet anlaşılmaktadır [2].

Agro turizm "halkın keyfi ve eğitim amaçlı, çiftlik için ürünlerini tanıtmak ve böylece ilave çiftlik geliri elde etmek için" sunulan herhangi bir çiftlik tabanlı iş anlamına gelmektedir [14]. Bu terim bir ziyaretçinin çiftlik çevresinde düzenli bir şekilde kalması ve rekreasyon ve boş zaman amaçlı tarımsal sürece ya da çiftlikteki herhangi bir aktiviteye katılmasıyla tanımlanmaktadır [26, 30].

Agro turizm işletme sahiplerine ek bir gelir sağlayan ziyaretçilerin eğlencesi için tarımsal bitki evi, çiftlik veya çiftlik evi olarak hizmet veren ticari bir işletme olarak tanımlanabilir [3]. Genel olarak bu turizm türü çiftlik evlerinde konaklamayı, aile gelenek ve göreneklerini korumaya ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır ve ziyaretçilere doğa huzuru ve insan dostluğu deneyimi yaşatarak gürültüden uzak rahat bir konaklama imkanı tanımaktadır [30]. Agro turizm ziyaretçileri çevre ve geleneğe saygı gösterirken bölgedeki kültürel peyzaj, yerel ürünler, geleneksel mutfak ve insanların günlük yaşamının yanı sıra bölgenin kültürel unsurları ve otantik özellikleri ile de tanışmaktadırlar [10].

Tarımda istihdam eden kişiler tarafından kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini ifade eden agro turizm faaliyetleri genellikle yerel karakterler, çevre ve kültürel mirasa saygı gösteren ve kaliteli mal ve hizmet tanıtımı yapıp sunan agro turizm işletmeleri tarafından sağlanmaktadır. Bu işletmeler yerel tarım ürünleri ikramı sunan, tarımsal veya diğer kırsal (açık havada) faaliyetlere katılımı ya da konaklamayı sağlayan küçük aile ya da kooperatif birimlerden oluşmaktadır. Agro turizmde gerçekleştirilen bu çoklu aktiviteler yoluyla tarım dışı gelir yaratılarak gelir ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve bu sayede de her alanda sosyal ve ekonomik kalkınma amaçlanmaktadır [1]. Bu bakımdan agro turizm kırsal bölgenin sürdürülebilir çevresel, ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunarak bir alanın üretken, kültürel ve gelişimsel güçlerini harekete geçirmektedir [5].

Şekil 1. Agro Turizm Kavramı [1, 14].

Agro turizm, özellikle genel ve kırsal turizm turizminin bir bileşeni olarak kabul edilmekte olup aşağıdaki özelliklere sahiptir [9]:

- Turistik hizmetler (konaklama, yemek-içme, eğlence)
- Mekan sahibi tarımsal profil ile paralel olarak gerçekleştirilen bitkisel üretim, hayvancılık vb. aktiviteler sunmaktadır
- Konuklara meyve toplama, balıkçılık, inek sağımı, tarımsal ürün işleme, gıda hazırlama, tarım ürünleri vb. hane halkı etkinliklerine katılım ve rekreasyon olanağı sunulmaktadır
- Genellikle ikincil bir faaliyettir. Ev halkı için tarım faaliyeti genellikle ana gelir ve ana meslek kaynağı olmaya devam etmektedir.

Agro turizm, çiftliklerde parti ve festivaller gibi özel etkinlikler programlama, konaklama ve yiyecek hizmetleri, hediyelik eşya satışı, bir ücret karşılığında avcılık ve balıkçılık, çiftlikte konaklama, meyve sebze toplama, doğayı seyretme, eğlence ve eğitim turları, çiftlik tesisleri ziyaretleri ve tarım faaliyetlerine gönüllü katılım, rekreasyon alanları ziyaretleri, açık hava sporları ve yürüyüş yolları, binicilik faaliyetleri, yerel ürünler üreten işletmelere ziyaretler, yerel kültürel etkinliklere katılım, yerel anıtlar ve ev yapımı tariflerin (kekler, reçeller, makarna, vb.) gösterimine ziyaretler gibi çok çeşitli aktiviteleri kapsamaktadır [2, 15].

Bu turizmdeki müşteri tipi ise genellikle aileleri ile seyahat eden, eğitimli ve kent kökenli kişilerdir. Bu müşteriler genellikle yerel geleneklere saygı duyan, ziyaret edecekleri yerler hakkında sıklıkla bilgi toplayan, diğer insanlarla sıcak ilişkilere ve doğayla en üst seviyede temas yaşamaya ilgi duyan, çevreselliğin farkında olan, sağlıklı yiyecek içeren doğal ürünleri talep eden, yeni faaliyetler ve sporlara olduğu kadar gerçek yerel kültüre de ilgi gösteren kişilerdir [18].

AGRO TURİZMİN ETKİLERİ

Agro turizm, tüm turizm imkanları ile tarımsal turistik evin kullanıldığı kırsal bir çevrede uygulanan bir kırsal turizm çeşididir. Turizmin bu formu kırsal çevredeki mevcut gelenek ve göreneklerden, tarihi değerlerden, doğal ve kültürel çekiciliklerden, kirlenmemiş güzel bir çevreden

yararlanarak, konaklama ve yemek sağlanması için tarım turizmi çiftliklerini ve turistik pansiyonları kullanmaktadır. Agro turizm kırsal bir ortamda mevcut yerel kaynakların değerlendirilmesinin en etkili yollarından biridir [8].

Agro turizm faaliyetleri ağırlıklı olarak kırsal sakinlerin yaşam standartlarının bozulması ve tarımsal üretim karlılığındaki düşüş sonucunda tarımla ilgili birçok alanda ek veya alternatif bir gelir sağlama arayışı sonucunda gelişmiştir [6]. Bu faaliyetler kırsal alanlarda tarımın çeşitlendirilmesi, kırsal planlama ve sürdürülebilir gelişim için bir alternatif temsil etmektedir [10].

Agro turizmin ekonomik ve sosyal kalkınma bakımından kırsal alanlar üzerindeki olumlu etkisi belirgindir [6]. Çünkü kırsal nüfus için gelir artırıcı fırsatlar ve yeni istihdam olanakları sunmaktadır [17]. Çevresel, sosyal ve toplumsal değerlerle uyumlu olan agro turizm doğal kaynaklar ve insan kaynakları üzerinde bir baskı meydana getirilmeden kırsal bölgelerin ekonomik aktivasyonuna katkıda bulunmaktadır [1]. Yerel sistemde agro turizmin olumlu etkisi turist harcamalarının sadece çiftliklerde değil harcama bölgesinde bulunan restoranlar, el sanatları, ticaret ve diğer firmalar da dahil farklı ekonomik sektörler arasında paylaşılmasıdır [7]. Böylece hem çiftçiler hem de yerel topluluklara birden çok yarar getiren agro turizm faaliyetleri yerel ekonomik durumu harekete geçirerek çarpan etkisi meydana getirmektedir. Sonuç olarak turistlerden alınan gelir turizmle ortak hiç bir şeyi olmayan diğer ürün ve hizmetlere olan talebi arttırabilmekte ve kırsal alanlarda turistlerin varlığı ticaret, zanaat, ikram ve eğlence hizmetlerinin gelişmesini uyarıcı bir faktör olabilmektedir [6].

Agro turizm, öncelikle tarımda çalışan kişilerin gelirlerini artırma yoluyla kırsal topluluklar için daha yüksek yaşam standartları elde etmek niyetindedir [30]. Kırsal toplum ve bölgesel bir perspektiften bakıldığında agro turizm; yerel işletmelere doğrudan ek gelir sağlamakta, yerel tesis ve hizmetlerin yükseltilmesinde uyarıcı bir faktör olmakta ve yerel ekonominin istikrarı ve çeşitlenmesine yardımcı olmaktadır [3].

Pek çok ülke için ana problem düşük tarım geliri seviyesidir [1]. Birçok arsa sahibi artık yalnızca tarımsal mal üretimi yapmamaktadır [20]. Pek çok çiftçi normal

tarım aktivitelerinden ek bir gelir ve fırsat sağlamak için agro turizme dönüş yapmıştır [22]. Agro turizm bu tür mali baskılarla karşı karşıya kalan kırsal toprak sahipleri için gelir çeşitlendirmesi sağlamak, yerel çiftçilerin gelir ve yaşam tarzını iyileştirmek için fırsat yaratmaktadır [20,30]. Agro turizm aracılığıyla çiftlikteki kurumsal portföylerin çeşitlendirilmesi tarım gelirlerini arttırmaya ve aile çiftliklerinin ekonomik sorunlarını hafifletmeye yardımcı olmaktadır [2]. Özellikle, Avrupa ve Kuzey Amerika'da agro turizm, kırsal toplumlar ve bölge ekonomilerini güçlendirmek ve korumak için bir politika aracı olarak kullanılmakta ve pek çok ülkede bu turizm türü kırsal alanlardaki ekonominin teşvik edilmesindeki ana kaynaklardır biri olarak kabul edilmektedir. [6,20].

Agro turizmin olumlu etkileri pek çok yazar tarafından ele alınmıştır. Bwana vd.[4] agro turizmin potansiyel etkilerinin yerel çiftçilerin gelirlerini arttırmak, girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi ve ilçe içindeki geleneksel gıda ürünlerinin çeşitlendirilmesi olarak belirterek, agro turizmin istihdam olanakları yaratacağı ve tarım arazisini korumak için teşvikler sağlayacağından genç insanların kırdan kente göçünü azaltacağını, agro turizm programlarının toplumların doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının korunmasına, toplum gururunun oluşmasına ve yerel toplulukların yaşam kalitesini arttırmaya yardımcı olabileceğini savunmuştur. Songkhla ve Somboonsuke [25] bu tür faaliyetlerin, tarımsal kaynakların giderek korunmasını teşvik edeceğini ve yerel tarımsal kaynakların değer kazanacağını belirtmiştir. Hamzah vd. [11] ise yaptıkları nitel araştırmada agro turizm faaliyetlerinin toplumun sürdürülebilir kalkınması için itici bir güç olabileceği sonucuna ulaşmış ve agro turizmin faydalarını sosyal güçlendirme sisteminin geliştirilmesi, sosyal bağların güçlendirilmesi, sosyal becerilerin ve ilişkilerin geliştirilmesi, yerel toplumun gelirini artırılması, çeşitlendirilmesi ve ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştırılması, iş olanakları ve yoksullukla mücadele olarak sıralamıştır.

Bernardo vd. [3] ise tarımsal sanayi açısından bakıldığında agro turizmin faydalarını;

- çiftlik faaliyetlerinin genişlemesi,
- çiftlik gelirlerinin iyileşmesi,
- çiftlik işletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin artması,
- yerel tarım ürünlerinin bilinirliğinin artması,
- çiftlik veya tarım dışında çalışmak zorunda kalan aile üyelerine yeni çiftlik geliri kaynakları yaratması olarak sıralamıştır

Agro turizm çevreye ve topluma duyarlı turizmin önemli bir unsurudur [17]. Agro turizm yerel ağları, kültür ve gelenekleri güçlendirerek kırsal yaşamın ve manzaranın korunmasına yardımcı olmakta, "sürdürülebilir" ya da "yeşil" turizmin uygulanması için bir fırsat sunmakta, ve ayrıca yerel gıda maddelerinin ve yerel zanaatın satışını güçlendirmektedir [22]. Böylece sürdürülebilir kırsal kalkınmayı teşvik etmekte ve tarım turizm ürününün önemli bir parçası olarak doğal ve kültürel çevrenin korunmasını teşvik ederek bölgenin göreceli avantajlarının en verimli kullanılmasını amaçlamaktadır [1].

Agro turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel bakımdan insanlara ve bölgeye olan katkıları şu şekilde sıralanabilmektedir: turistlere hizmet eden sektörde insanlar için iş fırsatları yaratılması, yerel ürünlerin teşvik

edilmesi [30]; gelir büyümesi, işsizliğin azaltılması, aktif olarak katılan nüfusun hem yaşam standardını hem de çalışma koşullarının iyileştirilmesi [6]; yöre halkının sosyal etkileşimi için fırsatlar sunması [9]; tarımla ile ilişkili kişi ve toplumun eğitilmesi, kentleşme seviyesinin azaltılması [30]; yerel ekonominin güçlendirilmesi, genç insanların tarım ve çevreyi öğrenmesi için eğitim ve sertifikasyon programlarının teşvik edilmesi [22]; nüfus istikrarının sağlanması, emek kullanımının çeşitlenmesi, hizmetlerin geliştirilmesi, yerel mirasın rehabilitasyonu, yeni yatırımların çekilmesi [9]; yerel ekonominin çeşitlenmesi, kamu istihdamının artması, vergi tabanlarının genişlemesi [27]; ekolojik dengein korunması, kaynakların sürdürülebilir kullanımı, doğal, kültürel, etnografik ve toplumsal çeşitliliği koruması, iletişim altyapısı, kamu hizmetleri, vb. gelişmesinin teşvik edilmesi, kırsal yerleşimin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunması [9].

Agro turizmin ekonomik ve sosyal bakımdan pek çok faydası olmasına rağmen, bu gelişme etik ilkeleri ihlal ettiğinde agro turizm gelişiminin olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır. Bu potansiyel istenmeyen etkiler ağırlıklı olarak çevresel bozulma ve yerel kültürel niteliklerin kaybı ile sonuçlanmaktadır [30] Buna dair Zoto [30] agro turizm gelişiminin Swot analizini yapmış ve agro turizmin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditlerini şu şekilde sıralamıştır

- **Güçlü yönleri:** güçlü agro-turizm gelişimi; farklı yaşam ve geleneklere katılımı; kaliteli hizmet, barış ve güvenlik faaliyetleri.
- **Zayıf yönleri:** eğitim eksikliği; agro-turizm ile ilgili mevzuat eksikliği; ek arz eksikliği; konaklama ve restorasyon maliyetinin yüksek olması
- **Fırsatlar:** örf ve yerel gelenekler korunmasını sağlamak; kırsal alanlarda istihdam için yeni fırsatlar; yerel ürünler için alternatif pazarlar yaratılması
- **Tehditler:** planlama ve somut hedeflerin olmaması; irilik riski; düşük siyasi farkındalık

METODOLOJİ

Araştırmanın Amacı ve Önemi: Bu çalışmanın amacı işletme sahipleri, kamu ve sivil toplum kuruluşları gibi kurumlarda çalışan kişilerden oluşan yerel paydaşların Çanakkale Kazdağı Yöresi'nde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin mevcut durumu, bölgeye olan olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri, agro turizm faaliyetlerinin gelişim seviyesi, bölgede agro turizmin gelişimini olumsuz etkileyen faktörler ve gelişim için önce-likli yapılması gerekenler hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmaktır. Çalışma tüm bunların belirlenerek bu doğrultuda öneriler verilmesi ve uygulamacıların bu yönde tedbirler alarak bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin gelişimini güçlendirmesi bakımından önem arz etmektedir

Evren ve Öneklem: Yapılan literatür taraması sonucu Türkiye'deki agro turizm faaliyetlerinin en etkili bir şekilde Buğday Derneği tarafından yürütülen ve Tatuta projesinin bir parçası olan Tatuta çiftliklerinde gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Tatuta ve buna benzer çiftlikler Çanakkale Kazdağı yöresinde yaygın bir şekilde bulunmaktadır. Bu nedenle araştırma evrenini agro turizm faaliyetleri bakımından yavaş yavaş gelişmeye başlayan ve ekolojik çiftliklerin yaygınlaşmaya başladığı yerlerden biri olan Çanakkale Kazdağı Yöresi oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda örneklem belirlenirken temsil gücünden çok örneğin araştırma konusu ile olan ilgisi dikkate alınır. Bu tür

araştırmalarda daha çok amaçlı örnekleme yöntemi kullanılır [13]. Bu çalışmada da amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi araştırmacıya hızlı ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer [28]. Bu nedenle araştırma örneklemini ise Çanakkale Kazdağı Yöresi'nde agro turizm faaliyetlerinin en yoğun gerçekleştirilmeye başladığı yerler olan Ayvacık ve Bayramiç ilçeleri oluşturmaktadır. Araştırmada Kazdağı yöresinde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin mevcut durumu (işleyişi), etkileri, faaliyetlerin bölgeye olan olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri, gelişim seviyesi, gelişimi olumsuz etkileyen faktörler ve gelişim için neler yapılması gerektiği hakkında bilgi almak amacıyla yerel paydaşları [işletmeler, sivil toplum kuruluşları (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Çanakkele Şubesi, Buğday Derneği ve Kazdağları Kırsal Kalkınma Derneği) ve kamu kurumlarını (il kültür ve turizm müdürlüğü, belediye, ilçe gıda tarım ve hayvancılık müdürlüğü, üniversite)] temsil eden turizmden sorumlu ya da bölgede gerçekleştirilen turizm faaliyetleri hakkında bilgisi olan yetkili 9 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada nitel araştırmalar için veri toplama yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma 2016 yılı Mart ve Nisan ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yerel paydaşları temsil eden kişilerle her biri yaklaşık 40-45 dakika arasında değişen yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Mülakat kapsamında katılımcılara 10 açık uçlu soru yöneltilmiştir ve ayrıca katılımcıların düşüncelerini tam olarak belirleyebilmek için, önceden belirlenmiş konu başlıkları ile çizilen sınırların dışına çıkmamak kaydıyla mülakat formunda sorulan sorulara ek olarak; neden, nasıl, tam olarak ne demek istediniz, başka bir öneriniz var mı? şeklinde sorular sorulara daha derin bilgiler edilmeye çalışılmıştır. Mülakat kapsamında katılımcılara yöneltilen sorular şu şekildedir:

Soru-1: Bölgenizde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin genel işleyişi ve mevcut durumu hakkında bilgi verebilir misiniz?

Soru-2: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize ekonomik açıdan olumlu ne gibi etkileri bulunmaktadır?

Soru-3: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize ekonomik açıdan olumsuz etkileri bulunmakta mıdır? Eğer bulunuyorsa ne gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır?

Soru-4: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize sosyal açıdan olumlu ne gibi etkileri bulunmaktadır?

Soru-5: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize sosyal açıdan olumsuz etkileri bulunmakta mıdır? Eğer bulunuyorsa ne gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır?

Soru-6: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize çevresel açıdan olumlu ne gibi etkileri bulunmaktadır?

Soru-7: Agro turizm faaliyetlerinin bölgenize çevresel açıdan olumsuz etkileri bulunmakta mıdır? Eğer bulunuyorsa ne gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır?

Soru-8: Bölgenizde agro turizm faaliyetlerinin gelişim düzeyini ne şekilde değerlendirmektесiniz?

Soru-9: Bölgenizde agro turizm faaliyetlerinin

gelişimini olumsuz etkileyen faktörler var mı? Eğer varsa bunlar nelerdir?

Soru-10: Bölgenizde agro turizm faaliyetlerinin gelişimi için öncelikli olarak yapılması gereken faaliyetler nelerdir?

Araştırmada verilerin bir noktadan sonra kendini tekrar ettiği görülmüş, veri doyumluluğuna ulaşılmış ve mülakat 9 kişi ile tamamlanmıştır. Morse [19] doygunluğu veri yeterliliği tanımlamış ve hiçbir yeni bir bilgi elde edilmeyene kadar verilen toplanması olarak olarak işlerlik kazandığını belirtmiştir. Veri analizinde betimsel ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip ve yorumlanabilir. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Bu tür analizde bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmektedir [29]. İçerik analizi yönteminde; birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır [28]. Bu çalışmada da, temalar açık-uçlu sorulardan oluşan anket formunda kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuştur. Betimsel analiz sürecinde görüşmelerin ses kaydı çözümlenmesi yapılmış ve bu çözümlenmeler cümleler halinde yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Çözümleme işleminde; öncelikle ham veriler belirlenmiş, verilen cevaplarda ortak noktalar bulunmuş ve kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra kodlardan yola çıkılarak tematik çerçevelere uygun olarak verilerin içerik analizi ile işlenmiştir. Veriler, kodlara ve temalara göre düzenleme yapılarak, doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Elde edilen veriler, açıklanarak yorumlanmıştır ve sonuçlar ortaya konulmuştur. Oluşturulan temalar ve odak noktaları dâhilinde elde edilen veriler, katılımcıların ifadelerinde değişiklikler yapılmadan ele alınmış, veriler toplanırken ve analiz edilirken her bir katılımcıya K.1, K.2, K.3, ... şeklinde kodlar verilmiştir. Çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak için, elde edilen bulgular, kavramsal çerçeveye uyumlu olup olmadığı kontrol edilerek bulguların uyumlu olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın dış geçerliliğini sağlamak amacıyla, araştırma yöntemi ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik bilgileri tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan katılımcıların % 33,3'ünü kadınlar, % 66,7'sini ise erkekler oluşturmaktadır. Yaşları itibari ile katılımcıların % 44,5'inin 26-35, % 33,3'ünün 36-45 ve % 11,1'inin 46-55 yaşları arasında ve % 11,1'inin 56 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların % 44,5'inin üniversite, % 44,5'inin yüksek lisans, % 11,0'inin ise doktora mezunu olduğu görülmektedir. Çalıştıkları kurum itibari ile % 44,4'ü gibi büyük bir çoğunluğunun kamu kurumları, % 33,3'ünün sivil toplum kuruluşları ve yine %22,3'ünün özel işletmelerde çalıştığı görülmektedir. Medeni durumlarına bakıldığında ise katılımcıların %44,5'i evli, %55,5'i ise bekarıdır. Araştırmaya katılan katılımcıların

cevaplarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları ise tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

CİNSİYET	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Kadın	3	33,3 %
Erkek	6	66,7 %
TOPLAM	9	100,0 %
EĞİTİM SEVİYESİ	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Üniversite	4	44,5 %
Yüksek lisans	4	44,5 %
Doktora	1	11,0 %
TOPLAM	9	100,0 %
MEDENİ DURUM	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Evli	4	44,5 %
Bekar	5	55,5 %
TOPLAM	9	100,0 %
YAŞ	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
26-35	4	44,5 %
36-45	3	33,3 %
46-55	1	11,1 %
56 ve üstü	1	11,1 %
TOPLAM	9	100,0 %
ÇALIŞILAN KURUM	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Kamu Kurumları	4	44,4 %
İl Kül.ve Tur.Müd.	1	
Gıd.Tar.Hay.Müd	1	
Belediye	1	
Üniversite	1	
Sivil Toplum Kuruluşu	3	33,3 %
Gün.Mar.Kal.Ajans.Çan.	1	
Şub		
Buğday Derneği	1	
Kazdağları. Kır. Kal. Der.	1	
Özel işletme	2	22,3 %
Çiftlik sahipleri	2	
TOPLAM	9	100,0 %

Katılımcıların bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin mevcut durumu ve bu konudaki düşüncelerine dair görüşleri tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere katılımcılar bölgedeki agro turizm faaliyetleri hakkında en çok agro turizm konusunda yürütülen örnek faaliyetlerin ve uygulamaların başladığını (mevcut olduğunu), bölgede ekolojik tesisler (çiftlikler) konusunda eksiklik bulunduğunu, halkın agro tur-

izm konusunda bilinci olmadığını, bölgeye dışarıdan gelen kişilerin yatırımlarının çoğaldığını, Bayramiç Bölgesi’nde gerçekleşen tarımsal faaliyetlerin turizm şeklinde olmadığını ve bölgede gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin Bayramiç’e kıyasla Ayvacık yöresinde daha çok olduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında bölgeye organik yaşama hevesi amaçlı göçlerin geldiğini, Bayramiç bölgesinin geçim kaynağının genel olarak tarım ve hayvancılığa dayandığını ve bölgenin çoğunlukla yaşlı nüfusa sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Agro Turizm Faaliyetlerinin Mevcut Durumu ve İşleyişi

Mevcut Durum ve İşleyiş	f
Agro turizm konusunda yürütülen örnek faaliyetler/ uygulamalar başlamıştır.	6
Bölgede ekolojik tesis (çiftlik) eksikliği bulunmaktadır	5
Halkın agro turizm konusunda bilinci yoktur	4
Bölgede dışarıdan gelen kişilerin yatırımları çoğalmaktadır	3
Bayramiç bölgesinde yapılan tarımsal faaliyetler turizm şeklinde değildir	3
Faaliyetler Bayramiç Bölgesi’nde az Ayvacık Bölgesi’nde ise daha çoktur	3
Bölgeye organik yaşama hevesi amaçlı göçler gelmektedir.	2
Bayramiç yöresinde geçim kaynağı genel olarak tarım ve hayvancılığa dayalıdır	2
Bölgede genç nüfus çok yok çoğunlukla yaşlı nüfus mevcuttur	2

Katılımcıların bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin mevcut durumu ve bu konudaki düşüncelerine dair ifadeleri tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 4’te bölgede gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin olumlu olarak ekonomik etkilerine yer verilmiştir. Katılımcılar bu faaliyetlerin en çok yerli halkın gelirlerinde artışa sebep olduğunu düşünmektedirler. Bunun dışında faaliyetlerin bölgede istihdam olanakları ve iş fırsatlarını çoğalttığını, bu konudaki girişimleri arttırdığını, alt yapı ve üst yapı olanaklarının gelişmesine katkıda bulunduğunu, kadın istihdamı ve yatırımların desteklenmesi konularına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların olumlu ekonomik etkilere dair ifadeleri ise tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 6’dan da anlaşılacağı üzere agro turizm faaliyetlerinin bölgede sebep olduğu olumsuz ekonomik etkiler bakımından katılımcıların çoğunluğu bölgelerinde olumsuz olarak ekonomik bir etki görmediklerini belirtmişlerdir. Agro turizm faaliyetlerinin bölgede sebep olduğu olumsuz ekonomik etkiler bakımından katılımcıların çoğunluğu bölgelerinde olumsuz olarak ekonomik bir etki görmediklerini belirtmişlerdir. Arazi ve ürün hizmet fiyatlarında artışın olduğunu belirten katılımcılar bu fiyat artışlarının ne kadarının agro turizm faaliyetlerinden kaynaklandığını bilmediklerini ve genel olarak il dışından gelip arazi satın almak isteyen kişilere daha fazla fiyat artışı uygulandığını ve il dışından gelen göçlerin arazi fiyatlarını yükselttiğini ifade etmişlerdir. Ürün ve hizmet fiyatlarında artışın olduğunu söyleyen tek bir katılımcı ise kendi köyündeki turizm faaliyetlerinin diğer köylere göre daha fazla geliştiği için ürün ve hizmet fiyatlarında artış yaşandığını belirtmiştir.

Katılımcıların agro turizmin bölgede yolaçtığı olumsuz ekonomik etkilere dair mevcut görüş ve ifadeleri tablo 7’de gösterilmiştir.

Agro turizm faaliyetlerinin olumlu sosyal etkilerine dair katılımcı görüşleri tablo 8’de gösterilmiştir. Katılımcılar agro turizm faaliyetlerinin en çok yerel ürünlerin teşviğine, yerel halkın yeni şeyler öğrenmesine ve kültürlerarası kaynaşmaya

katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında bölgede gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin halkın belli konularda bilinçlenmesine, yapılan örnek çalışmaların diğer insanlara ilham vermesine ve kadınların konumlarını güçlendirmesine yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların agro turizmin olumlu sosyal etkilerine dair mevcut görüş ve ifadeleri tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 3: Agro Turizm Faaliyetlerinin Mevcut Durumu ve İşleyişine Dair Alıntılar

TEMA 1 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN MEVCUT DURUMU VE İŞLEYİŞİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Kazdağları Milli Parkı'nın yakınında Mehmetalan evleri var. Orada bir proje kapsamında bir girişim oldu. Bir ya da birkaç tane köy evini turizme açıldı ve köylülere birtakım eğitimler verildi. Hatta bizim dernekten arkadaşlar da gittiler, deneyimlerini anlattılar. Ekolojik bakış açısıyla ilgili belli temel konuları anlattılar. Orada köylülere bir eğitim verildi. Ondan sonra da bir web sitesi hazırlandı. Kazdağrekoturizm.com. isimli. Oradaki yerel ortakla beraber hem kazdağın turizm potansiyeli anlatıldı işte yürüyüş rotaları vs. olsun hem de konaklama imkanı olarak oradaki Mehmetalan evleri öne çıkartılmaya çalışıldı."</p> <p>K2: "Birkaç tane köy evimize alafranga tuvalet koydular, su bağladılar, elektrik vb. bağladılar, yanına duş koydular falan. Çünkü gelen bunu bekliyor ister çevreden olsun, ister yurtdışından olsun. Bunları geliştirdik."</p> <p>K3: "Nusratlı Köyü'nde şu an yerli halk tarafından birtakım faaliyetler yürütülüyor. Yerel halk reçel, tarhana, domates gibi turistik amaçlı ürettikleri yerel ürünlerin satışını yapıyorlar."</p> <p>K6: "Azda olsa çalışmalar oluyor. Bayramıç'te tohum takas şenlikleri falan oldu. Bu şekilde faaliyetlere yer veriliyor ve bu faaliyetler bölgede yavaş yavaş gelişmeye başlıyor."</p> <p>K7: "Şehir dışından gelip bölgeye yerleşen birtakım insanlar oldu. Bölgede esmer buğday üretiyorlar. Orijinal organik şeyler eğitimler vs. üretiyorlar ve bunun satışını yapıyorlar. Hatta orada etkinlikler de düzenliyorlar, köyde etkinlik planlarında var. Daha önce de yaptılar. Takas şenliği yapıyorlar. Bu tanıtım amaçlı ya da daha çok türeye ulaşım diye bu tip çalışmalar yaptılar"</p> <p>K9: "Ben Nusratlı Köyünde yaşıyorum ve köyümüzde 2005 yılında Nusratlı Köyü kültür turizmi dayanışma derneğini kurduk. İlk önce etrafı tanyalım diye çeşitli etkinlikler ve geziler falan yaptık. Sonra köyün ekonomik yaşamına nasıl bir katkımız olur diye biraz kafa yorduk ve Nusratlı Köyü gelişim projesi diye bir proje hazırladık. Sonra bu projeye kaynak arayışına başladık. Çanakkale Üniversitesi Ayvacık Meslek Yüksek Okulu ile işbirliği yaptık ve köyde nispeten agro turizmde sayılabilecek böyle bir şey oluştu. Dağ üzerinden bir potansiyel yarattık ve kadınları bir araya getirip onların ürettiği tarımsal ürünleri dışarıya satılabilir hale getirdik. Tanıtımını yapıp doğal ürünler satış merkezi diye bir merkez oluşturduk. Bu merkez bu bölgedeki tek satış merkezi. Köylü kadınların bir araya gelerek kendi tarımsal ürünleri üzerinden topluca gelir elde ettikleri ve bir çekim merkezi yarattıkları bir şey oldu. Bu proje Sabancı Vakfı tarafından fark yaratan bir proje seçildi ve tanıtım videoları falan çekildi. Daha sonra çeşitli tv kanalları falanda bu projeye ilgilendiler. Daha sonrasında Çamlıbel köylülere bizi ziyarete gelmişlerdi. Onlarda bir dernek kurdular ve oradaki kadınlarda benzer bir şey yapmaya başladılar. Birde bunun dışında Burhaniye tarafından tarım ilçe müdürlüğünde ev sahipliğiyle kadınlar geldiler. Kırtık diye bir köy var. Oradan geldiler. Onlarda daha sonra organik tarım derneği kurdu ve organik domates falan üretmeye başladılar. Bu ve buna yakın faaliyet ve uygulamamız oldu."</p>	Yürütülen örnek faaliyetler/ uygulamalar
<p>K3: "Tarımsal olarak kırsal turizm faaliyetleri var ama ciddi anlamda bir organik tarım yapılan ve bunu turizm faaliyetine dönüştüren bir işletme yok"</p> <p>K4: "Bölgede üç dört tane bu türden çiftlikler var. Bu çiftliklerin arttırılması için kendi belediyemizin çabası da var. Şimdilik çok cürzi sayıda ve çok irili ufaklı oldukları için pek etkili gelmiyorlar. Belkide bunun on tane, on beş tane çiftliğin olduğunu, bunların büyük çaplı olduğunu varsaysaydık o zaman daha net cevap verebilirdim ama zaten varlığı yokluğu bile hissedilmiyor."</p> <p>K6: "Eko turizm yani öyle yüzlerce onlarca binlerce eko turizm merkezi yok ki... İki üç tane çiftlik var başka bir şey yok yani. Bu çiftliklerde kendi halinde. Hani böyle bir düzenli Almanya'daki gibi Avrupa'daki gibi ekolojik turizm yapılan yerler yok."</p> <p>K8: "Agro turizmle ilgili böyle fazlasıyla açılmış tesisler yok henüz."</p> <p>K9: "Yani Ayvacık endüstriyel tarıma çok uygun olmadığı için küçük aile işletmeleri şeklinde daha çok şeyler var. Aslında Türkiye'de çok fazla böyle çiftlik tarzı bir şey yok biliyorsunuz. Köylerde daha çok köy yerleşkesi var. Onun etrafında tarımsal araziler var. Arazinin ortasında geniş çiftlik evleri tarzı bir yaşam çok yok. Buralarda da yok. Onun için bu anlamda bir çiftlik turizmi gibi değilde normal yaşanan köyler içerisinde böyle insanların konaklayabileceği şeyler üretilip yakın tarlalarda birlikte çalışmak gibi bir model daha çok olabilir. Ama kırsal kesimde insanların gelip konaklayabileceği böyle geniş çiftlik evleri falan yok."</p>	Ekolojik tesis (çiftlik) eksikliği
<p>K2: "Dışarıdan gelip burayı cazip gösterip agro turizm nedir, niçin yapılır, ne faydası var gibi konularla kimsenin pek ilgilendiğini sanmıyorum ve yaptığını söylersem yalan söylemiş olurum. Ama bölgedeki ekolojik çiftliklerin hepsi buna müsait. Hepsini yapabilirler"</p> <p>K6: "İnsanlara agro turizm faaliyetleri hakkında böyle bir bilinç verilmiyor."</p> <p>K7: "Köylünün yani yerel halkın çok fazla ilgisi yok bu konuya. Çünkü burada tarım zaten çok yoğun bir şekilde yapılıyor. Domatesi meyvesi vs. zaten çok tarım yapılıyor ama bunu turizm şeklinde bir tarıma dönüştürmediklerini düşünüyorum. Bu da Çanakkale'nin halkından kaynaklanıyor. Bu duruma çok olumlu bakmadıkları için olabileceğini düşünüyorum. Halkın bu konu hakkında bilinci yok çünkü."</p> <p>K9: "Agro turizm konusu bölgede oldukça yeni. Yani çok bilinen bir şey değil bölgede. Burada aslında müthiş bir potansiyel olmasına rağmen ne yazık ki faydalanılmıyor"</p>	Halkın agro turizm konusunda bilinci

<p>K2: "Özellikle İzmir yöresi başta olmak üzere bizim yöremize bu aralar genç nüfustan çok ilgi var. Bir şekilde üç beş kuruş paraları olan gençler gelip buraya yatırım yapmayı düşünüyorlar. Yani kendileriyle bir fiil bedenen de çalışmayı göz önüne alıyorlar.28-29 yaşında gençler bölgemize gelip gidiyor."</p> <p>K5: "Burada birkaç grup var entellektüel olarak tabir edeceğimiz. İstanbul'dan geliyorlar, burada yer alıyorlar ve kendi başlarına bölge organik olarak yetiştirme falan yapıyorlar. Tavuğuydu, hayvanıydı vb. bazı yetiştirebildikleri kadar ürünler falan yapıyorlar. Bu şekilde bir hayat sürdürüyorlar.Bayramiç'e bu şekilde büyük bir talep var. Hemen hemen her köyde üçer beşer insan buralardan köy evlerini alıp bu şekilde yapıyorlar. Bunu ufak çaplı yapıyorlar, büyük çaplı yapıyorlar."</p> <p>K9: "Özellikle bölgeye dışarıdan gelen gençler oldu. Onlar bu tür şeylere biraz daha meraklı hevesliler. Dış bağlantıları falan da daha iyi. Onun için o gençlerin ve grupların başlattığı birkaç çalışma var."</p>	Dışarıdan gelen kişilerin yatırımları
<p>K4: "Bölgede daha çok kendi ürünlerimiz ve kendi toprağımızın verimliliğinden kaynaklı aromatik bitkiler veya sanayi bitkileri yetiştiriliyor. Böyle genel geçer, büyük çapta turizme yönelik bir tarımsal faaliyet yok şu anda burada."</p> <p>K5: "Faaliyetler turistik olarak değil daha çok para kazanmaya yönelik olarak yapılıyor. Yani hayvancılık ve tarım üzerinden yapılıyor."</p> <p>K7: "Daha önceden de belirttiğim gibi yerel halkın çok fazla ilgisi olmadığı için bunu turizm şeklinde bir tarıma dönüştürmüyorlar. Tarım zaten çok yoğun yapılıyor ama turizm şeklinde faaliyet yok burada"</p>	Bayramiç bölgesindeki tarımsal faaliyetler turizm şeklinde değildir
<p>K5: "Bölgede bakırlık olduğu için insanlar buranın orman olsun, tarım arazileri olsun, buraları organik yaşama uygun gördükleri için gelip buralarda hayatlarını idame ettiriyorlar. Bunun için bölgemiz çok elverişli. Kazdağlarının kuzey kısmına bakıyor Bayramiç. Aynı zamanda birçok bitki yetiştiriciliği için iklim olarak da çok uygun. Bu yüzden burayı tercih ediyorlar."</p> <p>K7: "Daha çok şöyle bir şey var. İstanbul'dan veya Çanakkale'nin yerli halkı değil şehir dışından gelen insanların daha organik yaşayalım, daha sağlıklı yaşayalım diye yaptığı çalışmalar diye düşünüyorum."</p>	Organik yaşama amaçlı göçler
<p>K1: "Genç nüfus yok oluyor. Yaşlılar var köylerde şu an."</p> <p>K9: "Gençler göçtüğü için yaşlılarda uğraşmıyorlar."</p>	Çoğunlukla yaşlı nüfus mevcuttur
<p>K1: "Bayramiçte potansiyel var. Çünkü tarım var ve geçim kaynakları tarım ve hayvancılık."</p> <p>K5: "Yani turizmden daha önce şey oluyor. Burası biraz bakir bir bölge. Çanakkale ve Marmara Bölgesi'nin Hakkari'si diyebiliriz. Sosyal yönden olsun veya diğer yönden olsun fabrikalaşma yok. Hizmet açısından böyle bir sanayileşme yok. Böyle herhangi bir şey olmadığı içinde geçim kaynağı tarım ve hayvancılık üzerine. "</p>	Bayramiç'te geçim kaynağı tarım ve hayvancılık
<p>K1: "İnsanlar çiftlik dışındaki aktiviteleri de önemsiyorlar. Bu şekilde bakıldığında Ayvacık'ta imkanlar daha fazla. Yani Küçükkuuyu'dan Assos'a, Edremit'ten körfeze kadar hem kültürel hemde doğal olarak çiftlik dışında da görülebilecek noktalar var. O bakımdan Ayvacık daha şanslı diyebiliriz. Bayramiç'te potansiyel var çünkü tarım var orada. Tarım turizmi yapacaksın iki şey önemli. Turizm ve tarım. Turizm var orada.Şimdi de turizm için çalışıyorlar."</p> <p>K5: "Özellikle Bayramiç Bölgesi'nde Ayvacığa kıyasla turistik olarak bir faaliyet pek fazla yok."</p> <p>K8: "Bizim Bayramiç tarafında böyle agro turizm faaliyetleri çok bilinen, çok canlanan bir şey değil. Ama Ayvacık'ta var. Ayvacık tarafında turizmde canlı, agro turizmde canlı. Agro turizm bilincide var. Çanakkale'de böyle bir şey Bayramiç'te falan daha oluşmadı. Ama Ayvacıkta hafif hafif bu yönde bilinç var. Çünkü Ayvacık kuvvetli bir tarım turizmi bölgesi. Assos var, Küçükkuuyu var. Oralarda hem tarım konsepti hemde turizm konsepti birarada bulunuyor. O bölgede var ama bizim Bayramiç'te pek yok."</p>	Faaliyetler Bayramiç Bölgesi'nde az Ayvacık Bölgesi'nde ise daha çoktur

Tablo 4: Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Ekonomik Etkileri

Olumlu Ekonomik Etkiler	f
Gelir Artışı	6
İstihdam ve iş olanakları yaratılması	3
Girişimlerin çoğalması	2
Alt yapı ve üst yapı olanaklarının gelişmesi	2
Kadın istihdamı	2
Yatırımların desteklenmesi	1
Olumlu ekonomik bir etkisi yok	1

Tablo 5: Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Ekonomik Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 2 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMLU EKONOMİK ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Mesela bir Dedetepe Çiftliği var. Orada yazları kamplar oluyor. Çocuk kampları, yoga kampları vs. Konuklar geliyor ailecek çiftliğe ve bölgeye bir gelir sağlıyorlar."</p> <p>K2: "Tabi bunun köylüye bir faydası oluyor. Şöyleki.. Ben gelen konuklar için mesela birinden erişte alıyorum, diğerinden salça alıyorum, öbüründen oğlak alıyorum. Meseala iki üç tane işçi tuttum. Yemek, temizlik, su vb. Benle yevmiye bazında çalıştılar. Ellerindeki malları satın aldım. Hatta benim yumurta bitti yan köylerden yumurta topladık. Teyzelerimize, kız kardeşlerimize soruyoruz aman he bugün verme kimseye bize ayır falan diye.Dolayısıyla ekonomik etkide bu şekilde oluyor."</p> <p>K3: "Yerel halk bundan gelir elde ediyor. Doğal ortamda tarımsal faaliyetler yapılıyor bu da yerel ürünlerin satış merkezlerinde halkın bundan gelir elde etmelerini sağlıyor"</p> <p>K4: "Halk bu tür faaliyetlerin bölgede gelişmesine sevindi. Çünkü cebine biraz daha para giriyor Ama bunu daha iyi anlayabilmek için biraz zaman geçmesi ve bu tür faaliyetlerin daha fazla olması lazım. O zaman köylünün elindeki malzemeyi satın alırlar ve bu durumunda köylüye otomatikman etkisi olur"</p> <p>K5: "Faaliyelerin ekonomik etkisi en çok köylüye dokunuyor. Mesela işgücünü köylerden karşılıyorlar. Köylüler mesela kendi aralarında yevmiye elli liraysa İstanbul'dan gelenlere 60 lira 70 lira gibi biraz daha fazla ücretle iş yapıyorlar."</p> <p>K9: "Bizim köyümüzde tarımsal gıda ürünleri üzerinden yapılan faaliyetler köydeki bütün hanelere ek bir gelir sağlıyor, ciddi bir gelir sağlıyor."</p>	Gelir Artışı
<p>K1: "Mesela Dedetepe Çiftliğinden örnek vereyim. Ben orada uzun bir süre bulunmuştum. Yazın o kamp dönemlerinde orada çalışan sürekli personel olmadığı için köyden insan getiriliyor. Mesela mutfağı için köyden kadın geliyor,yemek yapıyor veya oradaki diğer işler için köyden istihdam söz konusu oluyor. Mevsimlik dahi olsa böyle bir ekonomik değer yaratıyor veya insanlar geldimi birşeyler satın alıp gitmek istiyorlar. Oradaki köylerden incirini alıyor, zeytinini alıyor. O türde satın alımlarla da ekonomik bir destek sunuyorlar."</p> <p>K6: "Tabiki de ekonomik olarak bölgeye bir katkı sunuyor. Yani bölgedeki insanlar bu çiftliklerde iş bulabiliyorlar."</p> <p>K9: "Gelirde artış olunca iş fırsatları ve yeni iş alanları doğuyor."</p>	İstihdam ve iş olanakları
<p>K5: "Altyapı olanaklarını etkiliyor yani birçok yönden gelişmesine olumlu katkısı oluyor."</p> <p>K9: "Alt yapı ve üst yapı olanakları bakımından köyler biraz toparlanıyor düzeltiliyor. Bu faaliyetlerin yörede gelişmesi ve çoğalması bu durumu olumlu olarak destekliyor."</p>	Altyapı üst yapı olanakları
<p>K5: "Köydeki kadınlar kendi yaptıkları ürünleri pazara getirip satıyorlar. Dağdan topladıkları otlar olsun böyle endemik bitkiler olsun... Kendi yetiştirmiş olduğu domates, kendi yetiştirmiş olduğu yumurta falan. Bu şekilde ufak ufak tezgahları var. Kadınlar çalışıyorlar yani köylerdeki."</p> <p>K9: "En büyük faydalarından birinin kadın istihdamını çoğaltması olduğunu söylebilirim."</p>	Kadın istihdamı
<p>K4: "İnsanlar buraya geldiği zaman bu ürünlerin tadına bakabiliyorlar. İşte o sizin dediğiniz çiftliklere gelebiliyorlar. Burada Köylü Köyü diye bir köy var. O köye şu anda İstanbul'dan yanlış hatırlamıyorsam bir sene birkaç ay içerisinde on beş tane İstanbullu aile gelip yerleşti. Ve bunlar kendi arsalarını aldılar. Bazıları bu arsalara birkaç dönüm zeytinlik dikti, bazıları elma dikti, bazıları şeftali dikti, bazıları ise kiraz dikti ve eko turizm yapıyorlar. Yani bunu şu şekilde düşünüyorlar. Ben buraya geldim, buradaki yeri aldım ve burayı işletmeliyim. Taş ev bunların çoğunluğu ve bunlar 40 yaşın üzerinde olduğu için antik. Bunları butik otele çevirip bu tür turizm yerleri haline getirmeyi planlıyorlar."</p> <p>K8: "Evet girişimler geliyor. Mesela ben dün birisini götürdüm Ayvacığa arazi satın alması için. Bu tip faaliyetler için talepler artık yavaş yavaş geliyor ve oluşuyor."</p>	Girişimlerin çoğalması
<p>K4: "Belli başlı ürünlerimiz var.Bunlar elma nektarin, zeytin ve kiraz üzerine daha çok yoğunlukta ve doğal olarak faaliyetlerimiz bunla alakalı eko turizm amaçlı bazı girişimler yapılıyor. Özellikle elma üzerine İstanbuldan yatırımcılar geliyor. Bu yatırımcıların bazıları Kazdağları'nın oksijeni ve kalitesinden ötürü burada aromatik bitkiler yetiştirmek istiyorlar. Hatta bir ay öncesinde İstanbullu bir iş adamı buradan bizden arsa talep etti. Kendisi aromatik bitki yetiştirecekmiş ve büyük bir alan istedi. 40 dönümlük bir yerde bunu yapmak istediler biz yer tahsisinde bulunduk, yardımcı olduk onlara ve şu anda galiba destek anlamında kosgeble veya diğer tsdk gibi diğer destek veren kuruluşlardan bunun hakkındada proje sunup destek almayı planlıyorlar."</p>	Yatırımların desteklenmesi
<p>K7: "Açıkgası bölge açısından çok olumsuz bir ekonomik etkisi olduğunu tabiki düşünmüyorum ama çok fazla ekonomik getiri getirmediğini de düşünmüyorum. Çünkü dediğim gibi bu faaliyetler bölgede çok yaygın olmadığı için çok fazla bir getirisi de yok."</p>	Olumlu ekonomik etkisi yok

Tablo 6: Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Ekonomik Etkileri

Olumsuz Ekonomik Etkiler	f
Olumsuz ekonomik bir etkisi yok	5
Arazi fiyat artışı	3
Ürün ve hizmetlerin fiyat artışı	1

Tablo 7. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Ekonomik Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 3 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ EKONOMİK ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Arazi fiyatları artıyor ama bu durum turizmde ziyade şehirden gelip yani İstanbullular'ın yüksek fiyatlara orada arazi almasından kaynaklanıyor. Bu durum da köylülerin akıllarına ister istemez şu durumu düşüyor. O zaman ben arazimi 20 liraya değilde 50 liraya satacağım. Geçen gün birisi 51'e satmış bende satarım diyor. Arazi fiyatları çok kontrolsüz şekilde artıyor ve bu durum şuna da sebep oluyor. Başka biri arazisini satmış, bende benimkini satarım diyor. Araziyi satmak bu kadar cazip olunca arazide zeytin yetiştireceğine ya da ne bileyim tarım yapacağıma satarım araziyi sıcak para gelir düşüncesine kapılabilirler. Arazi satıp kolay para kazanmak varken neden tarımla uğraşayım diyebilirler. Belki bu bir olumsuz etki olarak söylenebilir ama bu turizmde ziyade İstanbulluların özellikle bu bölgede arazi satın almasından kaynaklanan bir şey. Ama turizmde belki buna ön ayak oluyor olabilir. Sonuçta turizm vasıtasıyla o bölgeye gelip oraları görüyor o insanlar."</p> <p>K5: "Kendi aralarında birbirlerine arazi satarken mesela köylü köylüye satış yaparken çok cürzi bir miktarda arttırıyorlar fiyatları. Genel itibarıyla birbirlerine satmak istedikleri zaman normal ve kendi aralarındaki fiyatlardan satıyorlar. Dışarıdan birisi gelince biraz çark kurnazlığı dönüyor işin içinde. Yani dışarıdan talep gelirse bir olan fiyat beşe çıkıyor ama kendisi satmak istediği zaman yine bir olan fiyatı birden satıyor. Öyle söyleyebilirim. Açıkcası bu durumun böyle olmasında turizm faaliyetlerinin etkisi var mı onu da tam bilemiyorum."</p> <p>K7: "Şöyle söyleyebilirim. Çanakkale'de zaten arazi fiyatları turistik anlamda deniz olan yerlerde zaten yükseliyor ki sürekli yükselmeyede devam ediyor. O anlamda Çanakkale piyasası oldukça yükseldi. Yani bundan on sene önceki yerler ve şu an arasında çok fark var ama genelde dediğim gibi İstanbul'dan gelen insanların yapmış olduğu sebep olduğu bir artış var. Turizme kazandırılmalı hani daha Assos'tu Bozacada'ydı vs. Daha güncel yerler revaşa olduğu için oralarından kaynaklı da bir artış oldu ama tarımsal turizmin buna etkisi yüzde kaçtır dersek yorum yapamıyacağım ona. Çok yüksek olduğunu düşünmüyorum."</p>	Arazi fiyat artışı
<p>K9: "Bizim köyde turizm diğer yerlere göre daha fazla geliştiği için ürün ve hizmet fiyatları yüzde bin beşyüz arttı diyebilirim."</p>	Ürün/hizmet fiyat artışı
<p>K2: "Olumsuz olarak söyleyebileceğim bir şey yok. Belki bir iki tane çıkabilir. Sadece şahsi sürtüşmeler haricinde hiç bir negatif etkisini görmedim."</p> <p>K3: "Olumsuz bir etkisi yok, olumlu bir etkisi var muhakkak."</p> <p>K4: "Şimdi bu olay daha yeni geliştiği için olumsuz olarak herhangi bir şey göremedik. Çünkü görsel olarak kısa bir sürede zararlı olarak dönüşü olmadı bize. Yani belediye olarak halk olarak."</p> <p>K6: "Çok ciddi bir olumsuz ekonomik etkiler görüldüğü söylenemez."</p> <p>K8: "Yani olumsuz bir şey olacağını düşünmüyorum ben. Benim aslında tamda hoşuma giden birşey o yani insanları oturduğu yerden zengin ediyorsunuz göç etmeye zorlamamış oluyorsunuz."</p>	Olumsuz ekonomik bir etkisi yok

Tablo 8. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Sosyal Etkileri

Olumlu Sosyal Etkiler	f
Yerel ürünlerin teşviki	4
Halkın yeni şeyler öğrenmesi	3
Kültürler arası kaynaşma sağlama	3
Halkın belli konularda bilinçlenmesi	2
Örnek çalışmaların diğer insanlara ilham vermesi (insanları girişimciliğe teşvik etme)	2
Kadınların konumunu güçlendirme	1

Tablo 9. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Sosyal Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 4 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMLU SOSYAL ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K8: "Sosyal açıdan özellikle yerel ürünlerin teşviğine çok fazla katkıda bulunuyor".</p> <p>K9: "Ürün teşviklenmesi oldu. Yeni yeni ürün getirttiler. Mesela biz yaptığımız projede yerli halkın ürettiği tarımsal ürünleri satılabilir hale getirdik. Bu faaliyetlerin bu şekilde katkıları oldu."</p> <p>K5: "Daha önceden de söylediğim gibi köydeki kadınlar kendi yaptıkları ürünlerini yerel ürünlerini pazara getirip satıyorlar. Endemik bitkiler olsun, domatesi ya da reçeli olsun. Bu durum da yerel ürünlerin teşviğini sağlıyor."</p> <p>K3: "Nusratlı Küyü'nde yerel ürün satış merkezi açıldı orada yerel halk turistik amaçlı değişik ürünler yapıyorlar reçeldi, tarhanaydı böyle yerel ürünleri satıyorlar"</p>	Yerel ürünlerin teşviki
<p>K1: "Belli bir profilde ziyaretçiyle muhattap olunca bazı şeylerin öneminin farkına varıyorlar. Mesela o ziyaretçiler özellikle organik ürün talep edince onlarda organik üretimin kıymetini anlıyorlar. Mesela kendileride ona yönelebiliyorlar."</p> <p>K2: "Yerli bir tanıdık vardı Gülten adında. Bir gün geldi ve bana dedi ki "biz insanları tanıdık hayatı gördük İstanbul'u görmemiştik şimdi Hollandalı nedir onu biliyoruz ve evime gelsin diye istiyoruz". Gülten İngilizce konuşmaya başladı. Çünkü onlar için bir eğlence, bir değişiklik ve yeni bir kan gelen giden."</p> <p>K9: "İnternete ilgileri daha çok arttı. Facebook'u yaptılar her birinin artık facebook sayfası oldu. Ordan ürünlerini satanlar oldu. Yeni yeni üretici tüketici ilişkileri kuranlar oldu."</p>	Yeni şeyler öğrenme

<p>K3: "Yerel halk ile gelen kişiler diyalog halinde oluyorlar, farklı insanlar görmüş oluyorlar, daha çok dışa açılmaya başlıyorlar, daha çok kendilerini ifade edebiliyorlar ve farklı kültürler tanıma imkanı elde ediyorlar."</p> <p>K5: "Olumlu sosyal yönlerinden biri de turistlerin birbirleriyle kaynaşması ve konuşması olabilir."</p> <p>K8: "Çok sosyal bir bozucu etkisi olduğunu ben düşünmüyorum, toplumsal yapıda bozucu bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Turizm açısından iyi bir şey barışı da getiriyor tanıtımı da, uluslararası diyalog ve tanışmayı da getiriyor. İyi bir şey yani. Olumsuz bir şey görmedim ben."</p>	Kültürlerarası kaynaşma
<p>K6: "Eğer bulunduğunuz bölgede kabul edilmiş sayılmış sevilmiş bir insansanız bölgedeki insanları bilgilendirebiliyorsunuz en azından madenlere karşı ve HES'lere karşı böyle bir faydası oluyor bu tür faaliyetlerin."</p> <p>K7: "İnsanların biraz daha bilinçlendiği, daha organik yaşayalım, daha sağlıklı yaşayalım diye bu toplumsal bilincin yükseltildiğine olumlu katkısı olduğunu düşünüyorum."</p>	Halkın bilinçlenmesi
<p>K4: "Bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, girişimlerinin yapılması ve olumlu getirilerinin görülmesi diğer insanları da bu konuda teşvik ediyor ve faaliyetler gelişmeye başlıyor."</p> <p>K6: "Ondan sonra örnek çalışmalar olursa başarılı olursa insanlara ilham veriyor."</p>	Örn. çalış. diğ.ins. ilham vermesi
<p>K9: "Bir kere kadınların güveni arttı. Evdede böylece yeri biraz daha önemli hale geldi ve aile içi demokrasi güçlendi."</p>	Kadın.konum.güç

Tablo 10'da görülebileceği üzere katılımcılar agro turizm faaliyetlerinin bölgede sebep olduğu olumsuz sosyal etkilere dair gerçekleştirilen bu faaliyetlerin bölgelerinde hiç bir olumsuz sosyal etkiye sebep olmadığını belirtmişlerdir. Bölgede gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin hiçbir olumsuz sosyal etkiye sebep olmadığına dair katılımcı ifadeleri tablo 11'de gösterilmiştir.

Agro turizm faaliyetlerinin bölgede sebep olduğu olumlu çevresel etkiler bakımından katılımcı görüşleri tablo 12'de gösterilmiştir. Katılımcılar en çok halkın çevre bilincinin arttığını, eski yapıların restore edildiğini ve doğal kültürel kaynakların korunduğunu belirtmişlerdir. Diğer olumlu çevresel etkiler ise mimaride ekolojik malzeme kullanımının yaygınlaşması ve atıl tarım arazilerinden yararlanılması olarak ifade edilmiştir. Agro turizm faaliyetlerinin olumlu çevresel etkiler bakımından katılımcıların ifadeleri tablo 13'de yer verilmiştir.

Tablo 14'de görüldüğü gibi agro turizm faaliyetlerinin sebep olduğu olumsuz çevresel etkiler bakımından bir katılımcı çevre kirliliğine neden olduğunu belirtmiştir. Bunun dışındaki katılımcılar agro turizm faaliyetlerinin olumsuz hiç bir çevresel etkide bulunmadığını ifade etmişlerdir. Agro turizm faaliyetlerinin olumsuz çevresel etkilere dair katılımcı ifadeleri tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 16'da görülebileceği gibi agro turizm gelişim seviyesi bakımından katılımcılar bölgede gerçekleşen agro turizm faaliyetleri genel olarak başlangıç aşamasında olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların agro turizm gelişim se-

viyesine dair verdikleri yanıtlar ve mevcut görüşleri tablo 17'de gösterildiği gibidir.

Agro turizm gelişimini etkileyen olumsuz faktörler bakımından katılımcı görüşleri tablo 18'de gösterilmiştir. Katılımcılar agro turizm konusundaki bilgisizliğinin/bilinçlendirilmemesinin gelişimi olumsuz etkileyen en büyük faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında tanıtım ve pazarlama eksikliği, mevzuat ve prosedürlerin işleyişindeki bürokrasi, ulaşım, destek ve teşvik yetersizliği, yerel yönetim politikaları, girişimlerin olmaması, altyapı eksikliği ve verilen maddi desteklerin anlamsız kullanılması gibi faktörlerinin bölgede agro turizm faaliyetlerinin gelişimi olumsuz etkileyen etmenler olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların agro turizmin gelişimini olumsuz etkileyen faktörlere dair söyledikleri mevcut ifadeler tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 20'den de anlaşılacağı üzere agro turizmin gelişimi için öneriler bakımından katılımcılar en çok halkın agro turizm konusunda bilinçlendirilmesi, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin, girişimlerin ve bu konudaki destek ve teşviklerin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların dışında yine üreticilerin ürettiği ürünleri tüketiciye sunacak eko pazarlar ve ağların olması, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, ulaşım ve altyapı eksikliğinin giderilmesi, destek programlarına erişimdeki bürokrasinin daha kolay hale getirilmesi ve gençler için istihdam olanakları yaratılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların öneri ifadeleri tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 10. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Sosyal Etkileri

Olumsuz Sosyal Etkiler	f
Olumsuz sosyal bir etkisi yok	9

Tablo 11. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Sosyal Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 5 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ SOSYAL ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Bölge zaten turizme alışık olduğu için çok bir sosyo kültürel anlamda olumsuz değişik bir şey olmuyor yani."</p> <p>K2: "Bazen giyim alışkanlıkları gibi turistlerden kaynaklanan şeyler oluyor ama bunun yerel halka etkisi yok, focusu yok. Bu nedenle sosyal açıdan herhangi bir olumsuzluk yaşanmıyor."</p> <p>K3: "Olumsuz etkisi asla yok. Gördüklerimiz tamamen olumlu."</p> <p>K4: "Olumsuz olarak sosyal bir etki görmedim bölgede."</p> <p>K5: "Bu faaliyetlerin sebep olduğu sosyal yönden olumsuz olarak nitelendirilebilecek herhangi bir etki görmedim bölgede."</p> <p>K6: "Çok yoğun bir turist akışı sağlanmadığı, yurtdışından da çok turist gelmediği için olumsuz bir sosyal etki yok."</p> <p>K7: "Sosyal açıdan olumsuzluk olduğunu düşünmüyorum. Çünkü bölgede bu tür faaliyetler ve faaliyetlere katılanlar daha yeni yeni gelişmeye başladı."</p> <p>K8: "Sosyal olarak olumsuz hiçbir etkisi yok. Çünkü zaten bu faaliyetler başlangıç aşamasında."</p> <p>K9: "Olumsuz olarak sosyal açıdan herhangi bir etki görmedim. Gördüklerim hep olumlu açıdan şeylerdi."</p>	Olumsuz sosyal etkisi yok

Tablo 12. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Çevresel Etkileri

Olumlu Çevresel Etkiler	f
Çevre bilincinin artması	4
Eski yapıların restore edilmesi	2
Doğal ve kültürel kaynakların korunması	2
Mimaride ekolojik malzeme kullanımı yaygınlaşması	1
Atıl tarım arazilerinden yararlanılması	1
Ciddi bir katkısı yok	1

Tablo 13. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumlu Çevresel Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 6 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMLU ÇEVRESEL ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K2: "Bunun olumlu etkileri olarak sıfır çöp olayını söyleyebilirim. Çocuklarla beraber 148 çuval çöp topladık köyün etrafından. Çuvallara böyle baktılar baktılar "neden?" diyorlar mesala bana. Dedim sinek kokuyor, böcek falan kendi çocuklarınıza torunlarına gelecek. Böyle bir baktılar haaaaaa demekki böyle bir nedeni var diyorlar. Böyle bir anlayışlarını kırdık ve ondan sonra kendilerinin topladıklarını gördük. Çevre bilinçlerini kırdık ve artık çöp bûdonları var her tarafta."</p> <p>K4: "Faaliyetlerin gelişmeye başlamasıyla beraber insanların çevre bilincinde de büyük bir artış sağlandı. Bu tür faaliyetlerin iyi bir çevrede gerçekleştirilebileceğini ve gelişim için çevrenin korunması gerekliliğini anladılar."</p> <p>K8: "İnsanların çevre bilincinde de gelişim yaşanmaya başladı. Çevrenin güzelliğinin turizmde çok etkili bir unsur olduğunu öğrenmeye ve çevrelerini korumaya başladılar."</p> <p>K9: "Faaliyetler gelişmeye başladıkça çevre sorunlarına karşı daha duyarlı oldular ve duyarlı hale geldiler."</p>	Çevre bilincinin artması
<p>K5: "Tabiki olumlu etkisi şöyle olur. Bazı yapılar terk edildiği için, yıkık dökük hallerde olan çok yer var. En azından bunların görsel olarak orijinaline uygun ya da aslına uygun olarak restore edilerek yapılmasına katkıda bulunuyor."</p> <p>K6: "Faaliyetler geliştikçe bu tür faaliyetlerin yapılabilmesi için gerekli olan yapılar satın alınmaya veya restore edilme-ye başlandı. Bu da eski yapıların günümüze kazandırılması açısından olumlu bir etki yarattı."</p>	Eski yapıların restore edilmesi
<p>K7: "Daha soft bir turizm formu olduğu için gerçekleştirilen bu faaliyetlerin özellikle doğal ve kültürel alanların korunmasına daha fazla katkıda bulunduğunu düşünüyorum. Bu faaliyetler bir kitle turizmi gibi değil ve doğal ve kültürel kaynakları daha çok önemsiyor, koruyor."</p> <p>K9: "Hem doğal hem de kültürel alanlar olsun sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğunu düşünüyorum."</p>	Doğal ve kültürel kaynakların korunması
<p>K1: "Dedetepe çiftliği doğa dostu mimari malzemeleri tercih etmiş. İşte ahşaptır, taştır, kerpiçtir vs. Bunun talep gördüğünü görenlerde aynısını uygulamaya başlıyor. Geçenlerde yan tarafında küçük bir işletme gördüm. O da mesela ahşaptan yapmıştı. Hani görüyorlar ki orada bu tür şeyler seviliyor, doğal malzemeler tercih ediliyor, oradaki turistler tarafından talep gördüğünü görünce bende o zaman öyle yapayım diyor. Beton yapacağına ahşap yapıyor mesela. Buda belki iyi bir örnek."</p>	Mimari de ekolojik malzeme kullanımı yaygınlaşması
<p>K5: "Onun dışında köylerde biliyorsunuz artık nüfus yaşlandığı için gençler falan pek bulunmuyor. Buradaki boş kalan atıl arazilerin değerlendirilmesi, tekrar çalışır pozisyona gelmesi açısından etkide bulunuyor."</p>	Atıl tarım arazilerinden yararlanılması
<p>K3: "Çevresel açıdan ciddi bir katkısı yok öyle söyleyeyim size. Çünkü çevresel katkının olabilmesi için yerel yönetimlerinde destek vermesi gerekiyor tabi. Ama daha fazla turist gelirse, daha çok ciddi anlamda agro turizm yapılsa çevre düzenliği olmak zorunda kalacak. Şu anda yeni başladığı için çevresel açıdan ciddi bir değişim görülmemiş değil henüz."</p>	Ciddi bir katkısı yok

Tablo 14. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Çevresel Etkileri

Olumsuz Çevresel Etkiler	f
Çevre kirliliğine sebep olma	1
Olumsuz çevresel bir etkisi yok	8

Tablo 15. Agro turizm Faaliyetlerinin Olumsuz Çevresel Etkilerine Dair Alıntılar

TEMA 7 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN OLUMSUZ ÇEVRESEL ETKİLERİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K2: "Buraya gelen insanlar tabiata egzoz dumanı bırakacaklar, bilmem ne yapacaklar falan filan. Öyle birazcık negatif etkisi olabiliyor."</p>	Çevre kirliliğine sebep olma
<p>K1: "Olumsuz değişik bir şey olmuyor yani çevresel bakımdan." K3: "Çevresel açıdan olumsuz bir etkisi yok" K4: "Çevresel olarak olumsuz olarak düşünülecek herhangi bir etki görmedim bölgemizde." K5: "Belki çok fazla turist gelseydi, çok fazla konaklamalar olsaydı olabilirdi çevreye etkisi ama şu aşamada daha başlangıçtayız hiçbir olumsuz etkisini görmedim." K6: "Bölgeye gelen çok yoğun bir turist akışı yok. Bu nedenle gerçekleştirilen faaliyetlerin hem sosyal hemde çevresel etkilerinin olumsuz anlamda olmadığını düşünüyorum." K7: "Çevreyi en çok koruyan ve kollayan bir faaliyetlerden biri olduğunu düşünüyorum bu nedenle de çevreye olumsuz bir etkisi yok." K8: "Olumsuz olarak hiçbir etkisi yok şu aşamada bu faaliyetlerin çevreye. Olduğunu düşünmüyorum, görmedim." K9: "Çevreyi en çok dikkate alan bir turizm türü olduğu için olumsuz çevresel bir etkisi yok."</p>	Olumsuz çevresel bir etkisi yok

Tablo 16. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişim Seviyesi

Gelişim Seviyesi	f
Başlangıç	9

Tablo 17. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişim Seviyesine Dair Alıntılar

TEMA 8 AGRO TURİZM FAALİYETLERİNİN GELİŞİM SEVİYESİ (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Agro turizm konsepti çok yeni bir konsept ve bu nedenle uygulamasıda daha çok yeni. Kimse agro turizmin ne olduğunu turizmin ne olduğunu pek bilmiyor bölgede ancak bölgede birkaç güzel girişimde mevcut bu konuda. Yani genel olarak daha çok başlangıçtayız."</p> <p>K2: "Ben ve benimle birlikte bu faaliyetleri gerçekleştiren birtakım kişiler mevcut ama genel itibariyle daha çok yeni oldukça yeni, yeni yeni geliyor."</p> <p>K4: "Kesinlikle başlangıç diyebiliriz. Daha yeni yeni yayılmaya başladı bu tür faaliyetler ve bunların önemi."</p> <p>K5: "Bu faaliyetlerin gelişiminin daha çok başlangıçta olduğunu düşünüyorum. Yani gelişim seviyesi başlangıçta."</p> <p>K6: "Oldukça yeni bir faaliyet tabii gelişim seviyesinde bu yönde daha yeni."</p> <p>K7: "Bu tür faaliyetler bölgede çok yaygın değil. Bu nedenle başlangıç aşamasındayız diyebilirim"</p> <p>K8: "Gelişim seviyesi bakımından daha çok başlardayız, başlangıçtayız. İleri seviyeye gelmesi için daha çok adım atılması gerekecek bu konuda."</p> <p>K9: "Bölgedeki faaliyetler daha çok yeni. Daha yeni yeni başladı bu yayılmaya."</p>	Başlangıç

Tablo 18. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Gelişimi Olumsuz Etkileyen Faktörler	f
Yerel halkın agro turizm konusundaki bilgisizliği/bilinçlendirilmemesi	7
Tanıtım ve pazarlama eksikliği	5
Bürokrasi (mevzuat ve prosedürler)	3
Ulaşım	3
Destek ve teşvik yetersizliği	3
Yerel yönetim politikaları	2
Girişimlerin olmaması	1
Altyapı eksikliği	1
Verilen maddi desteklerin anlamsız kullanılması	1

Tablo 19. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörlere Dair Alıntılar

TEMA 9 AGRO TURİZMİN GELİŞİMİNİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Yok yok... O konuda ciddi eksiklik var. Buradaki yerel halkın sahip olduğu değerlerin kıymetini anlaması ve onu koruması lazım. Şu an farkında değiller işte ancak dedetepe gibi yerlerin talep gördüğünü görünce anlıyorlar. Demekki doğal olanı yaptığımızda bunun alıcısı var, bunun talebi var diye bunu görerek anlıyorlar. Yoksa sen anlattığım zaman bir kulağından girip bir kulağından çıkıyor. Bunu içselleştirmeleri için başarılı örnekleri görmeleri lazım."</p> <p>K3: "Gelişimi etkileyen en büyük faktöre bilinç söylenebilir. Eğitim verilirse, mesela bu faaliyetlerin ekonomiye katkısı hem kendilerine hem de çevreye olumlu anlamda uzun vadede katkı sağlayacağına yönelik eğitimler verilirse kişiler daha istekli faaliyetlerde bulunacaklardır."</p> <p>K5: "Halkın bu faaliyetler nedir ne değildir bu tür konularda bilgiye sahip olmaması ve bu konuda bilinçlendirilmemeleri gelişim için büyük bir sorun teşkil ediyor."</p> <p>K6: "Ekolojik hassasiyeti olan insanlar eğer bölgelerde kendi yaşadıkları yerlerde bu tür çiftlikler kurarlarsa, yeniden toprakta işler başlar ve hayat gelir bölgeye. Ama ne yazık ki kimse bu konuda çapa sarf etmiyor ve bilgili değil Türkiye'de ve burada. Bu da gelişimin önünde bir engel."</p> <p>K7: "Bunun ne kadar önemli birşey olduğu hem gelir getireceği hem turizmi canlandıracağı hem tanıtımın yapılacağı bu tip şeylerin birazda öğretilmesi gerekiyor sanıyorum. Bunlar yapılmadıkça gelişim de olumsuz yönde etkilenmektedir ve etkileniyor da..."</p> <p>K8: "Bu tür faaliyetlerin insanlara anlatılması lazım, bunun tanıtılması lazım, programlanması lazım. Çünkü insanlar bu konseptleri bilmiyor ve bu durumda doğal olarak gelişimi etkiliyor."</p> <p>K9: "Halk bu tür faaliyetler hakkında yeterince bilgiye sahip değil ve bu durumda gelişim için büyük bir engel teşkil ediyor."</p>	Yer.halk. agro tur.konu. bilgisizliği / bilinçlendirilmemesi

<p>K1: "Pazarlama ve tanıtım faaliyeti olmadığı için başvuran olursa geliyor, olmazsa gelmiyor. Buda gelişimi çok etkiliyor tabi."</p> <p>K2: "Benden başka adam gibi agro turizm yapan olduğunu sanmıyorum. Ekolojik çiftlikler var ama turizm için bir ajansın olması, başka bir şeyin olması lazım. Sana adam gönderecek ya da kendin bir şekilde bunu pazarlayacaksın. Bunların hepsi gelişimi de etkiliyor tabi."</p> <p>K7: "Bölgenin gelişimi için bu tür faaliyetlerin tanıtımı gerekiyor ve bunların yapılmaması da gelişimi olumsuz yönde etkiliyor."</p> <p>K8: "Agro turizme dair yapılmış faaliyetler tanıtımlar, açılmış programlar, belirli davetler falan yok. Birtakım araziler var ama agro turizmin yapılması, çiftlik turizminin yapılması henüz daha olgunlaşmış, çalışılmış, altyapısı oluşturulmuş bir şey değil. Bunların gelişmesi için dediğim gibi birincisi tanıtımının yapılması lazım, ikincisi ulaşımının gerçekleşmesi lazım. Bu ikisi gelişimi etkileyen en büyük sorun."</p>	Tanıtım ve pazarlama eksikliği
<p>K6: "İşte kalkınma ajansları böyle hibeler veriyor, şunlar falan veriliyor deniyor ama başvurduğunuz zamanda bin dereden bin su getiriyorlar. Almak mümkün değil."</p> <p>K8: "Bir numarada bürokrasi zorluğu geliyor. Mevzuat ve prosedürler buna el vermiyor. Mesela tarihi alan olan çok yer var orada.Kolay kolay keyfine göre yer yani arazi satın alamazsın."</p> <p>K9: "Destek programlarına erişim konusunda eksiklik var ve prosedürlerin ağır olması sebebiyle onların gerçekleştirilmesi kesinlikle olmuyor. Mesela işte İpard diye bir program var. Onun mesela köylüler tarafından gerçekleştirilmesi pek mümkün görünmüyor, köylülerin ondan yararlanması da.. Onu daha çok kırsal alanda birşeyler yapmak isteyen şirketler ya da büyük kooperatifçiler becerebilirler. Çünkü küçük çiftçiye, küçük üreticiye o programların pek faydası olamıyor. Bu konuda TKDK'yada zaman zaman eleştirilerimizi iletiyoruz. Köye davet ettik onları. Köyde bizim davetimiz üzerine teşvikleri anlattılar ama onların o kadar çok işi varki edilmesi gereken prosedürün dosyaların hazırlanması falan. Onları bırakın köylülerin falan hazırlaması, derneklerin bile hazırlaması çok zor. Özel firmaların devreye girmesi gerekiyor onlarda parayla yapıyorlar. Mevzuat ve prosedürün daha basitleştirilmesi lazım."</p>	Bürokrasi (mevzuat ve prosedürlerin işleyişi)
<p>K5: "Bence en büyük sorun ulaşım. Dediğim gibi Çanakakale uzak. Minibüslerle bir buçuk saat sürüyor.Doğal olarak ulaşım da insanların gözünde büyüyor."</p> <p>K7: "Ulaşımın gelişimin önündeki en büyük bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum."</p> <p>K8: "Birtakım araziler var ama agro turizmin yapılması çiftlik turizminin yapılması henüz daha olgunlaşmış, çalışılmış, altyapısı oluşmuş bir şey değil onlar. Dediğim gibi birincisi tanıtımının yapılması lazım, ikincisi ulaşımının gerçekleşmesi lazım. Bu ikisi gelişimi etkileyen en büyük sorun."</p>	Ulaşım
<p>K2: "Bir kere teşvik ya da destek diye bir şey yok hiç. Tam tersine köstek var."</p> <p>K6: "Yani şimdi bunla ilgili herhangi bir teşvik yok tabiki. Diyorum ya Avrupa Birliği'ninde, dünya politikasının da genel politikası Türkiye'ye sunduğu politika şu. Siz var olan köylüyü azaltın, yani dağları boşaltın ki dağları maden şirketlerine verin. Böyle bir politika olduğu için yani tavan projeleri gerçekleştirilmesi için köylerin boşaltılması, boş kalması daha uygun bir politik. O yüzden bir teşvik olmadığı için bunun kendi kendine gelişmeside mümkün değil. Yani böyle bir teşvik yok zaten, insanlara böyle bir bilinç verilmiyor. Herkes köylerini terk etsin, şehirlere gitsin, şehirlere yerleşsin mantığı güdülüyor. Gitgide bu yerlerde genç nüfus yok oluyor, köylerde şu an yaşlılar var."</p> <p>K9: "TKDK'da parayı önce harcamanız sonra almanız gerekiyor. Baştan zaten okadar finansmanı yok köylünün onu ödeyebilecek kadar. Onun için kredi alması gerekiyor ama zaten borçtan korkuyorlar. Küçük üreticiye küçük tarım üreticisine teşviğin daha çok artması lazım. "</p>	Destek ve teşvik yetersizliği
<p>K1: "Belediyede farkında değil tabi bu mevzunun yani onlarda gene bildiğin düzende işliyorlar."</p> <p>K6: "Kimsenin yerelde çok ciddi politikalar ürettiğini düşünmüyorum. Yani herkes belediyeceği işte ruhsat verip su getirip yol yapmak kaldırım yapmak pazar açmak gibi değerlendiriyor."</p>	Yerel Yönetim Politikaları
<p>K2: "Bölgede bu konuda atılan adımlar yapılan girişimler yok. Kimse bir şey yapmıyor hatta bize soruyorlar ne yapacağız diye."</p>	Girişimlerin olmaması
<p>K4: "Turizmin gelişimi için öncelikle burada turizm altyapısını halletmemiz lazım. Yani turizmle alakalı insanların bir yerden bir yerlere küçük zaman düzeyi içerisinde göç hareketi git gellerini. Ve bunu sağlayabilecek yer ortam mekan, yol gibi etkenlerin öncelikle halledilmesi gerekiyor. Bizde bunlar çok geri kaldığı için şu anda ilk etapta onlarla ilgileniyoruz. Altyapı eksikliği turizm gelişimi için büyük bir engel teşkil ediyor ve sizin bahsettiğiniz turizm tarımla bölgeyle alakalı olduğu için de şimdi bir kere bununla alakalı sıkıntılarını çözmemiz gerekiyor. "</p>	Altyapı eksikliği
<p>K1: "Valla benim bildiğim bir destek olarak TKDK'nın destekleri var, hibeleri var ama onlarda çok yüzeysel. Yani bu bölgeyi kırsal turizm destekleme kapsamına aldık diyorlar restoran açacaksın restoran açmakla olmuyor bu iş zaten orada restoran ve otel var. Gidip gene betonarme oteli diyor almış hibeyi. Bunun bir faydası yok. Hani maddi destek baktın mı bu anlamda var gözüküyor ama o para nasıl kullanılıyor, ortaya ne çıkıyor ona baktığın zaman biraz amaçlarla örtüşmüyor gibi gözüküyor."</p>	Verilen maddi Desteklerin Anlamsız kullanılması

Tablo 20. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişimi İçin Öneriler

Gelişim İçin Öneriler	f
Halk agro turizm konusunda bilinçlendirilmeli	5
Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri arttırılmalı	4
Girişimler arttırılmalı	3
Destek ve teşvikler arttırılmalı	3
Üreticilerin ürettiği ürünleri tüketiciye sunacak eko pazarlar ve eko ağlar mevcut olmalı	2
Ekonomik faaliyetler çeşitlendirilmeli	1
Ulaşım	1
Altyapı eksikliği	1
Bürokrasi (destek programlarına erişimdeki mevzuatlar, prosedürler) basitleştirilmeli	1
Gençler için istihdam olanakları yaratılmalı	1

Tablo 21. Agro turizm Faaliyetlerinin Gelişimi İçin Önerilere Dair Alıntılar

TEMA 10 AGRO TURİZMİN GELİŞİMİ İÇİN ÖNERİLER (DOĞRUDAN ALINTILAR)	ODAK NOKTALAR
<p>K1: "Halk bu tür faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için bu tür faaliyetler bölgede istenen düzeyde gelişmiyor. Bu yüzden öncelikle bu tür faaliyetlerin insanlara anlatılması, getirilerinin neler olacağını söylemesi ve bu konuda teşvik edilmesi gerekiyor."</p> <p>K5: "Bilinçlendirilme daha sonra da eğitim ve pazarlama olsa bu tür faaliyetler çok hızlı bir şekilde yayılır."</p> <p>K7: "Onlara verilen eğitimlerle aslında yapılacak işlemlerin bu çiftliklerin onlara ekonomik gelir getireceği, kendilerinin refah düzeyinin artacağı anlatılabilir. Bunlarla ilgili eğitim verilmesi gerekebilir. Çünkü birçok bölgemizde çalışma, proje yürüttüğümüz zaman insanlar bunun farkında değil. İnsanlar şey diyor hani tamam ben bunu yapayım ama bunun bana ne karı var diye düşünüyor. Ekonomik çıkarlarını düşünüyor çoğu. Dolayısıyla onlara hem sürdürülebilir turizmin ne kadar önemli olduğu hem de bunun ekonomik getirisinin ne kadar fazla olabileceği bir şekilde anlatılmalı."</p> <p>K8: "Vatandaşa anlatmak lazım. Çünkü insanlar bu konseptleri bilmiyor. Ondan sonra bir insanın ekonomik bir faaliyette bir şeyi karar alabilmesi için önünde bir örneğinin olması lazım. Bir şeyi görür haaa bilmem ne bey yaptı bak para kazandı bende yapayım der. Onun için onla ilgili bir çalışmamız lazım."</p> <p>K9: "Halkın bilgilendirilmesi ve onların tarım üretimine devam ediyor olabilmeleri lazım. Kopmamalarının önünde tedbirlerin olması lazım. Çünkü tarım üretimi olmazsa tarımsal şeyde, agro turizm de olmaz. Köylerdeki genç nüfusun devamı için tedbirler lazım."</p>	Halk agro turizm konusunda bilinçlendirilmeli
<p>K3: "Pazarlama faaliyetlerine biraz daha ağırlık verilebilir. Yani pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilirse daha fazla kişi duyacaktır ve talep artacaktır. Talep arttığı içinde kişiler daha istekli bir şekilde çalışacaklardır."</p> <p>K5: "Halk bilinçlendirildikten sonra bunun tanıtım ve pazarlaması olsa bunlar çok hızlı bir şekilde yayılır."</p> <p>K8: "Çok tanıtım yapmak lazım yurtdışında da yurtiçinde de. Bu iki şey... Bir tanıtım, birde anlatmak lazım insanlara. Bunun insanlara anlatılması lazım, bunun tanıtılması lazım, programlanması lazım, pazarlanması lazım."</p> <p>K9: "Kazdağı olarak tanıtım yeterli ama Ayvacı olarak değil herkes Kazdağı biliyor ancak Ayvacı bilmiyor. Tanıtım konusunda devlet ya da bakanlığın herhangi bir politikası da yok agro turizmi destekleyelim diye. Bunun için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Tarım Bakanlığının birlikte çalışması lazım. İkisininde kendilerini ilgilendiren bir alanda biraraya gelip planlama yapması lazım."</p>	Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri artırılmalı
<p>K1: "Bölgede bu konuyla ilgilenenler çok az. Bu tür faaliyetlere yönelik bölgedeki girişimlerin daha fazla olması uygulama örneklerinin yaygınlaşması gerekir."</p> <p>K6: "Azda olsa çalışmalar oluyor ama bunların hiçbiri yeterli değil. Bu yüzden gelişim için bu konudaki girişimlerin artırılması gerekiyor. Daha fazla olması lazım daha fazla insanın girişip ekolojik üretim yapması lazım."</p> <p>K9: "Yatırım ve girişim konusunda küçük köylünün ulaşabileceği tarzda şeylerin olması lazım. Bir şirket ya da endüstriyel şirketlerin tarıma girmesi şeklinde değil."</p>	Girişimler artırılmalı
<p>K2: "Vallahi yapılması gereken aslında yapılanın devamı ama gerçek anlamda hem siyasal partilerin hem yerel yönetimin hem de turizm bakanlığının en azından gelipte buraya burada siz ne yapıyorsunuz diye bir sorması lazım. Hiç kimse yok bir allahın kulu gelmiyor. Yani burada uğraşıyorsunuz ediyorsun oraya yetiş buraya yetiş ama yetmiyor. Bazende mali olarak desteğe ihtiyacın oluyor prosedür olarak desteğe ihtiyacın oluyor. Sadece olumlu görülüyor. Hakikaten bu işi bilen birisi o ofis ya da departman neyse onun başında olursa yada üç kuruluş bize destek çıkarsa paradan kast etmiyorum üç kuruluş derken prosedürel olabilir biz zaten kendi yağımızda kavruluyoruz. Böyle birşey olursa muhteşem olur o zaman onlardan aldığımız güçle biz fişkiririz."</p>	Destek ve teşvikler artırılmalı
<p>K5: "Bir kere bunun yapılması için ilk başta bu konuda bir talep olması lazım. Yani buradaki insanların o faaliyeti yaptığı zaman karşında bir pazarın olması lazım. Yani ben bu malımı satabileceğimi bilsem buradaki herkes o işi yapar. Buradaki insanların hem arzısı var hem de kendine yetecek kadar gelirleride var. Bunun bir pazarının olması halinde mesela böyle bir talep oldu denildiki İstanbul'da büyük şehirlerde veya yurtdışında böyle bir ekolojik tarıma uygun marketler zinciri açacak bunun için ürünlere ekolojik olarak ihtiyaç var. Bunlarla ilgili karşılıklı olarak sözleşmeler yapılsa daha iyi olur".</p> <p>K6: "Bunu belki bilinçli yerel yöneticiler kırsaldaki insanlarla olan bağlarını güçlendirecek işte üretici pazarlar açabilirler, üreticilerin ürettiği ürünlerin şehirdeki insanlara ulaşmasını sağlamak için bir takım eko ağlar sağlayabilirler ve bunun üzerinden politikalar üretebilirler."</p>	Üreticilerin ürünlerini tüketiciye üretecek eko pazarlar ve eko ağlar kurulmalı
<p>K4: "Kesinlikle gelişim süreç içerisinde olacak. Öncelikle bizim bu süreçte hem köylünün altyapısını hem de ulaşımımızı yani ilçeye olan ulaşımı halletmemiz lazım. O da altyapıyla alakalı. Bunlar zaten bittikten sonra insanlar otomatikman gelmeye başlayacak."</p> <p>K7: "Öncelikle ulaşımın kolaylaştırılması lazım. Birçok çiftlik varsa bile bunların ulaşımında çok sıkıntı var normalde de Çanakkale o anlamda çok sıkıntılı bir bölge. Gelişim için ulaşımın geliştirilmesi lazım."</p>	Ulaşım
<p>K4: "Kesinlikle gelişim süreç içerisinde olacak. Öncelikle bizim bu süreçte hem köylünün altyapısını hem de ulaşımımızı yani ilçeye olan ulaşımı halletmemiz lazım. O da altyapıyla alakalı. Bunlar zaten bittikten sonra insanlar otomatikman gelmeye başlayacak. Turizmin gelişimi için öncelikle burada turizm altyapısını halletmemiz lazım."</p>	Alt yapı eksiklikleri giderilmeli
<p>K9: "Daha önceden de söylediğim gibi destek programlarına erişimde sıkıntılı olan mevzuat ve prosedürler konusunun daha basitleştirilmesi lazım"</p>	Bürokrasi basitleştirilmeli
<p>K9: "Gençlerin köylerde tutulması lazım ki agro turizm faaliyetleri yapılabilin. Yaşlı insanlar kendilerinden zaten herşeyden elini ayağını çekmiş. Yaşlı insanlarla yapılamaz agro turizm. Genç nesiller lazım genç nesillerde zaten kırsalda kalmıyor onun önüne geçilmesi lazım."</p>	Genç için istih. olanak.yarat.
<p>K4: "Bunun gibi iş olanağı sağlayabilecek ürünlerin yetiştirilmesi bunun kalitesi, reklamı vs.bunların çözülmesi gerekiyor."</p>	Eko.faa.çeş.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel paydaşların Çanakkale'nin Kazdağı yöresinde gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin genel durumu ve işleyişi, gerçekleştirildiği bölgeye olan olumlu-olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri, gelişim düzeyi, gelişimi etkileyen olumsuz faktörler ve gelişim için nelere öncelik verilmesi gerektiğine dair düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikli olarak bölgede gerçekleştirilen agro turizm faaliyetlerinin mevcut durumu ve işleyişi ile ilgili örnek projelerin ve uygulamaların yavaş yavaş başladığını söylemek mümkündür. Ancak yerli halkta agro turizm konusunda ciddi bir bilinç eksikliği vardır ve bölgede ekolojik tesisler (çiftlik) bakımından eksiklik bulunmaktadır. Bölgeye dışarıdan (il dışından) gelen kişilerin yatırımları ve özellikle organik yaşama hevesli göçlerin sayısı günden güne çoğalmaktadır. Bölge demografik ve sosyo-ekonomik yapısı itibarıyla genellikle yaşlılardan oluşan ve genç nüfusun dışarıya göç ettiği bir bölge olmakta olup, özellikle Bayramiç Bölgesinde geçim kaynağı çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ayvacı yöresi tarım faaliyetleri dışında da yapılabilecek birçok faaliyete olanak tanıdığından bu bölgenin turizme dayalı faaliyetleri Bayramiç yöresinden daha fazladır. Bayramiç'in yöresinde turizme yönelik tarımsal bir aktivite pek gerçekleştirilmemektedir ancak yöredeki halkın geçim kaynağının genellikle tarım ve hayvancılık olmasından ötürü yörenin agro turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi açısından da büyük bir potansiyel teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Agro turizm faaliyetlerinin gelişim seviyesi bakımından katılımcılar faaliyetlerin daha başlangıç aşamasında olduklarını belirtmişlerdir. Bölgedeki agro turizm gelişimi yeni ve başlangıç aşamasında olmasına rağmen faaliyetlerin bölgeye ekonomik-sosyal ve çevresel olarak etkileri mevcuttur. Agro turizmin bölgeye olan en olumlu ekonomik etkileri gelirlerde artışa sebep olması ve istihdam ve iş olanaklarını çoğaltması olarak görülmüştür. Bunun dışında gerçekleştirilen faaliyetler, bu konuda uygulanan girişimlerin çoğalması ve bölgedeki kadınların istihdamında artışa sebep olmaktadır. Katılımcılar bölgedeki bu tür faaliyetlerin ve bu konuda hizmet eden çiftliklerin yaygınlaşmasının yerel halkı dolaylı da olsa etkilediğini, hizmet için gereksinim duyulan mevcut ürünlerin ve kişilerin yerli halktan karşılandığını belirtmişlerdir. Agro turizmin bölgeye olumsuz olarak herhangi bir ekonomik etkisi görülmemiştir. Kendi köyündeki turizm gelişiminin diğer yerlere göre daha fazla olduğunu ve bu nedenle ürün ve hizmet fiyatlarında artışın yaşandığını belirten tek bir katılımcı dışında, arazi fiyatlarında artış olduğunu düşünen belirli katılımcılar bu fiyat artışlarının bölgeye gelen göçlerle ilişkili olabileceğini ve bunun ne kadarının agro turizme dayalı olduğunu pek bilmediklerini belirtmişlerdir. Agro turizmin bölgeye olan olumlu sosyal etkileri bakımından katılımcılar en çok bölgede gerçekleştirilen bu faaliyetlerin yerli halk ile bölgeyi ziyaret eden kişiler arasında bir kaynaşma yarattığını, halkın bu tür faaliyetler sayesinde yeni şeyler öğrendiğini, organik ürünler ve bölgelerini olumsuz etkileyen şeyler vb. belirli konularda bilinçlendiklerini belirtmişlerdir. Agro turizmin bölgeye sosyal yönden verdiği olumsuz bir zarar ise görülmemiştir. Agro turizmin çevresel açıdan en olumlu özellikleri arasında yerli halkın çevre bilincinin artması, eski yapıların restore edilmesi ve bu tür faaliyetlerin doğal ve kültürel kaynakları koruması yer almıştır. Doğa ile teması doğrudan ilgilendiren bu faaliyetler en çok insanların bu konudaki çevre bilincini

yükseltmektedir. Bunun dışında katılımcılar agro turizmin çevresel açıdan bölgeye olumsuz bir etkisi bulunmadığını belirtmişlerdir. Agro turizm faaliyetlerinin bölgeye ekonomik-sosyal ve çevresel olarak herhangi olumsuz bir etkisinin görülmemesinin sebebinin bölgede bu tür faaliyetlerin daha başlangıç aşamasında olmasından ve yeni gelişmeye başlamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin gelişimini olumsuz etkileyen faktörler ise en çok yerli halkın agro turizm konusundaki bilgisizliği, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin eksikliği, bürokrasi, ulaşım, devlet desteğinin olmaması, bu konudaki teşviklerin yetersiz kalması ve yerel yönetim politikaları olarak sıralanmıştır. Katılımcılar yerli halkın agro turizm ve bu konuda gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmadığını ve halkın bu konuda bilinçlendirilmediğini, bölgenin bu konuda tanıtım ve pazarlamasının düzgün bir şekilde yapılamadığını, kendilerine bu konuda devlet tarafından herhangi bir destek verilmediğini, bazen verilen teşviklerin mali olarak yetersiz kaldığını, belirli destek programlarına erişimde mevzuat ve prosedürlerin ağırlığı yüzünden özellikle yerli halkın zorluk yaşadığını ve bölgedeki ulaşımın sıkıntılı bir hal aldığını ve tüm bu etkenlerinde agro turizmin gelişimini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Agro turizmin gelişimi için nelere öncelik verilmesi gerektiği konusunda ise katılımcılar en çok halkın agro turizm konusu, faaliyetleri ve kendilerine nasıl bir katkısı bulunacağı konusunda bilinçlendirilmesi, bölgenin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin düzgün bir şekilde yürütülmesi, agro turizm konusunda yapılan mevcut girişimlerin artırılması, devletin bu tür faaliyetler için destek olması ve üreticilerin ürünlerini tüketiciye sunacak eko pazar ve eko ağların yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çanakkale Kazdağı yöresindeki agro turizm faaliyetleri genel olarak uygulama örneklerinin daha yeni yeni yaygınlaşmaya başladığı faaliyetlerdir. Bu konudaki örnek projeler ve girişimler sürdürülmektedir. Bölge genel yapısı itibarıyla agro turizm faaliyetlerinin gelişmesine oldukça elverişli bir bölgedir. Ayvacı'nın kendine özgü coğrafi konumu nedeniyle bu yöredeki turizm faaliyetleri Bayramiç yöresine göre daha fazla gelişmiştir. Bayramiç yöresinde agro turizme yönelik tarımsal bir faaliyet pek fazla gerçekleştirilmemektedir ancak yöre, halkın çoğunluğunun tarım ve hayvancılıkla uğraşması dolayısıyla bu tür faaliyetlerin gelişmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir. Her iki bölgede agro turizmin gelişimini olumsuz etkileyen bir takım faktörler (halkın bilgisizliği, devlet desteği, tanıtım ve pazarlama, ulaşım, yerel yönetim politikaları vb.) mevcuttur. Bu faktörlerin en aza indirilebilmesi ve bölgedeki agro turizm faaliyetlerinin geliştirilebilmesi için yerli halkın bu konuda bilinçlendirilmesi, agro turizm, bu faaliyetlerin kendilerine getirilerinin ve katkıların neler olacağı vb. konularda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Agro turizm faaliyetlerinin yaygınlaşması için bu konudaki girişim ve yatırımların artırılması bunun içinde öncelik olarak devlet tarafından gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir. Bölgenin agro turizme uygunluğu konusunda tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Turizm gelişimi için verilen desteklere yerli halkın kolay bir şekilde erişimini engelleyen mevzuat ve prosedürlerin onların erişimine imkan tanıyacak şekilde basitleştirilmesi ve özellikle çiftçilerin bu konuda mali olarak desteklenmesi gerekmektedir. Bölgedeki ulaşım ve altyapı hizmetlerinin desteklenmesi ve mevcut eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin

bu konuda yapılacak olan faaliyetlere destek vermeleri ve agro turizm faaliyetlerinin gelişimi için bir takım politikalar ortaya koymaları gerekmektedir. Agro turizm faaliyetleri özellikle genç insanların katılımına ihtiyaç duyan ve onların katılımıyla etkili bir şekilde gerçekleştirilecek olan faaliyetlerdir. Bu nedenle genç jenerasyonun bölgede tutulabilmesi için ekonomik faaliyetlerin olabildiğince çeşitlendirilmesi ve gençler için istihdam olanakları yaratılması gerekmektedir. Bunun dışında üreticilerin ürettiği ürünleri tüketiciye sunacak eko pazarların ve eko ağların yaygınlaştırılması da bölgedeki agro turizmin gelişimi açısından önem arz edecek unsurlar arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- [1] Aikaterini, G., Ioannis, S., Thanasis, K. 2001. Is agrotourism "agro" or "tourism"? Evidence from agrotourist holdings in Lesbos, Greece. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 12 (1): 6-22.
- [2] Barbieri, C. 2013. Assessing the Sustainability of agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *Journal of Sustainable Tourism*, 21 (2): 252-270.
- [3] Bernardo, Dan, Valenin, L., Leatherman, J. 2004. Agritourism: If we build it, will they come?. Risk and Profit Conference, Manhattan, KS, August 19-20, 2004.
- [4] Bwana, M.A., Olima, W.H.A., Andika, D., Agong, S.G., Hayombe, P. 2015. Agritourism: Potential socio-economic impacts in Kisumu County. *Journal of Humanities and Social Science*, 20 (3): 78-88.
- [5] Chemnasiri, N. 2012. Community potential Development for sustainable agro-tourism: A case in Daoruang sub-district, Saraburi Province, Thailand. *Journal of Tourism*, 14 (14): 28-33.
- [6] Cichowska, J., Klimek, A. 2011. The role of agro-tourism in the development and conversion of rural areas. *Polska Akademia Nauk, Oddzial W Krakowie*, (11): 97-107.
- [7] Contini, C., Scarpellini, P., Polidori, R. 2009. Agri-tourism and rural development: The Low-Valdelsa Case, Italy. *Tourism Review*, 64 (4): 27-36.
- [8] Darau, A.P., Corneliu, M., Brad, M.L., Avram, E. 2010. The concept of rural tourism and agritourism. *Studia Universitatis "Vasile Goldis" Arad*, 5 (1): 39-42.
- [9] Dorobantu, M.R., Maricica, D. 2012. The relationship between agro tourism and rural tourism among with the sustainable development concept. *EAM - Dimensiunea Economico- Ecologica A Dezvoltării in Mileniul Al III-LEA*, 13: 152-160.
- [10] Faganel, A. 2011. Developing sustainable agro-tourism in central and east european countries. *Academica Turistica*, Year: 4, (1): 26-33.
- [11] Hamzah, A., Yassin, S.M., Samah, B.A., D'Silva, J.L., Tiraiyaci, N., Shaffril, H.M., Uli, J. 2012. Socio-economic impact potential of agro tourism activities on Desa Wawasan Nelayan community living in (Peninsular Malaysia). *African Journal of Agricultural Research*, 7 (32): 4581-4588.
- [12] Henderson, J.C. 2009. Agro-tourism in unlikely destinations: A study of Singapore. *Managing Leisure*, 14 (4): 258-268.
- [13] İslamoğlu, H. 2009. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. İzmit. Beta Yayınları.
- [14] Karabati, S., Dogan, E., Pinar, E., Celik, L.M. 2009. Socio-economic effects of agri-tourism on local communities in Turkey: The case of Aglasun. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 10 (2) 129-142.
- [15] Kizos, T., Losifides, T. 2007. The contradictions of agrotourism development in Greece: Evidence from three case studies. *South European Society and Politics*, 12 (1): 59-77.
- [16] Kosmaczewska, J. 2008. The relationship between development of agritourism in Poland and local community potential. *Studies in Physical Culture and Tourism*, 15 (2): 141-148.
- [17] Kuo, N.W., Chiu, Y.T. 2006. the assessment of agritourism policy based on SEA combination with HIA. *Land Use Policy*, 23: 560-570.
- [18] Lopez, E.P., Garcia, F.J.C. 2006. Agro tourism, sustainable tourism and ultraperipheral areas: The case of Canary Island. *PASOS Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 4 (1): 85-97.
- [19] Morse, J.M. (1995). The significance of saturation. *Qualitative Health Research*, 5 (2):147-149.
- [20] Ollenburg, C., Buckley, R. 2007. Stated economic and social motivations of farm tourism operators. *Journal of Travel Research*, 45 (4): 444-452.
- [21] Phillip, S., Hunter, C., Blackstock, K. 2010. A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31: 754-758.
- [22] Privitera, D. 2010. The importance of organic agriculture in tourism rural. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 4: 59-64.
- [23] Pugliese, P. 2001. Organic farming and sustainable rural development: A multifaceted and promising convergence. *Sociologia Ruralis*, 41 (1): 112-130.
- [24] Songkhla, T.N., Somboonsuke, B. 2012. Impact of agro-tourism on local agricultural occupation: A case study of Chang Klang district, Southern Thailand. *Journal of Agricultural Technology*, 8 (4): 1185-1198.
- [25] Songkhla, T.N., Somboonsuke, B. 2013. Interactions between agro-tourism and local agricultural resources management: A case study of agro-tourism destinations in Chang Klang District, Southern Thailand. *Journal of Agriculture and Food Sciences*, 1 (3):54-67.
- [26] Tew, C., 2, C. 2012. The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective, *Tourism Management*, 33: 215-224.
- [27] Yang, Z., Cai, J., Sliuzas, R. 2010. Agro-tourism enterprises as a form of multi-functional urban agriculture for peri-urban development in China. *Habitat International*, 34: 374-385.
- [28] Yıldırım A., Şimşek H. 2006. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi: 106-107.
- [29] Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2011. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- [30] Zoto, S., Qırıcı, E., Polena, E. 2013. Agrotourism-A sustainable development for rural area of Korca. *European Academic Research*, 1 (2): 209-223.